

El *peer review* en docència universitària

Qualitat, reflexió
i desenvolupament
professional

COORDINACIÓ

Juan Llanes-Ordóñez

Maria Rosa Buxarrais-Estrada

Max Turull-Rubinat

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Títol: *El peer review en docència universitària: qualitat, reflexió i desenvolupament professional*

CONSELL DE REDACCIÓ

Directora: Núria Serrano Plana (jefa de Sección de Universidad, IDP, Facultad de Química, UB)

Coordinador: David Bueno Torrens (Facultad de Biología, UB)

Consejo de Redacción: Pilar Aparicio Chueca (Facultad de Economía y Empresa, UB); María del Mar Suárez (Facultad de Educación, UB); Anna Forés Miravalles (Facultad de Educación, UB); Natalia Judith Laso Martín (Facultad de Filología y Comunicación, UB); Francesc Martínez Olmo (Facultad de Educación, UB); Roser Masip Boladeras (Facultad de Bellas Artes, UB); Antonio R. Moreno Poyato (Facultad de Enfermería, UB); José Navarro Cid (Facultad de Psicología, UB), Elena Iborra Ortega (Facultad de Medicina y Ciencias de la Salud, UB); Max Turull Rubinat (Facultad de Derecho, UB)

Secretaría Técnica del Consejo de Redacción: Eva González Fernández (IDP, UB) y el equipo de Redacción de la Editorial OCTAEDRO

Corrector: Xavier Torras Isla

Primera edició: octubre del 2025

Recepció de l'original: 10/03/2025

Aceptació: 30/04/2025

© Juan Llanes-Ordóñez, Maria Rosa Buxarrais-Estrada
y Max Turull-Rubinat (coords.)

© IDP/UB i Ediciones OCTAEDRO, S.L.

Ediciones OCTAEDRO

Bailèn, 5, pral. - 08010 Barcelona

Tel.: 93 246 40 02 - Fax: 93 231 18 68

www.octaedro.com - octaedro@octaedro.com

Universitat de Barcelona

Institut de Desenvolupament Professional

Passeig de la Vall d'Hebron, 171, 08035 Barcelona

Tel.: 934035175

www.ub.edu/idp/web/ - idp.ice@ub.edu

Aquesta publicació està subjecta a la Llicència de Reconeixement-NoComercial 4.0 Internacional de Creative Commons. Podeu consultar les condicions d'aquesta llicència si accediu a: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

ISBN: 978-84-10791-81-7

Disseny i producció: Serveis Gràfics Octaedro

AUTORIA

Mercè Alòs (Facultat d'Educació, Universitat de Barcelona); Susanna Arànega (Facultat d'Educació, UB); Rosa Barceló (Facultat de Dret, UB); Silvia Batlle (Universidad Favaloro, Argentina); Montse Casanellas (Facultat de Dret, UB); Lidia Daza (Facultat d'Educació, UB); Eva Ferraz (Facultat d'Educació, UB); Pilar Figuera (Facultat d'Educació, UB); Zulma Gastaldo (Universidad Favaloro, Argentina); Juan Carlos Hortal (Facultat de Dret, UB); Laura Huici (Facultat de Dret, UB); Noemí Jiménez (Facultat de Dret, UB); Esther Martín (Facultat de Dret, UB); Laura Martínez (Facultat d'Infermeria, UB); Sara Pedregosa (Facultat d'Infermeria, UB); Elisenda Pérez (Facultat d'Educació, UB); Gemma Rubio (Facultat de Dret, UB); Ana Sánchez (Facultat de Dret, UB); Amèlia Tey (Facultat d'Educació, UB); Mercedes Torrado (Facultat d'Educació, UB); David Vallespín (Facultat de Dret, UB); Robert-Guerau Valls (Facultat d'Educació, UB) Marta Venceslao (Facultat d'Educació, UB) i Cristina Vidal (Facultat d'Educació, UB).

Introducció	5
Justificació teòrica i pràctica de la proposta	8
Un doble marc conceptual i teòric.....	8
El punt de partida.....	13
Antecedents i context.....	14
Beneficis del <i>peer review</i>	15
Implementació del <i>peer review</i>	15
Reptes i solucions.....	16
Conclusions i perspectives de futur.....	17
Instrument d'anàlisi de la pràctica docent	18
Fitxa de l'observador/a.....	20
Després de l'observació. Fitxa d'avaluació.....	25
Experiència compartida per les persones implicades en aquesta proposta de revisió de la docència universitària	26
Experiència 1. El treball dialògic.....	26
Experiència 2. Una mirada triangular.....	29
Experiència 3. La internacionalització de la proposta: classe mirall.....	32
Experiència 4. La bona comunicació entre disciplines.....	34
Experiència 5. La familiaritat de l'altre a l'aula.....	37
Experiència 6. La predisposició per a l'aprenentatge.....	40
Experiència 7. La riquesa de la llengua com a interacció a l'aula.....	43
Experiència 8. Continuar aprenent més enllà de l'experiència consolidada.....	47
Experiència 9. L'ambient reflexiu per la interrelació.....	50
Experiència 10. Un mateix ensenyament: mirades complementàries.....	55
Experiència 11. El respecte a l'hora d'observar i acompanyar el company.....	57
Experiència 12. La inquietud, l'ingredient essencial per iniciar el camí... ..	59
Experiència 13. Com superar els entrebancs si la finalitat és compartida.....	63
Síntesi de l'experiència. Veus creuades	66
Reptes de futur. Cap a on anem	68
Bibliografia	70

INTRODUCCIÓ

El treball que es presenta és fruit de la col·laboració de 27 docents d'universitat gràcies al projecte «El *peer review* en docència: l'anàlisi disciplinària de la tasca docent com a repte de millora i qualitat (2023PEDD-UB/PER)», concedit per la Universitat de Barcelona en el marc de la convocatòria del programa RIMDA (Recerca, Innovació i Millora de la Docència i l'Aprenentatge) i emmarcat en les línies del grup d'innovació consolidat INTERMASTER (GINDOC-UB/127).

Aquest projecte consistia a organitzar observacions de la pràctica docent a l'aula de manera controlada, pautada i pactada. Uns docents anaven a l'aula d'altres docents a observar com impartien o conduïen una classe. Però hi anaven després de pactar què hi observarien, de manera que ho feien amb una pauta molt precisa. Gràcies a la pauta, l'observació tenia una orientació determinada, una intencionalitat deliberada.

Prèviament, havíem llegit literatura sobre el tema, havíem organitzat un seminari amb una experta i havíem recopilat models de rúbriques per dur a terme l'observació. Els resultats van ser, en termes generals, més satisfactoris del que havíem previst.

Abans de començar l'observació pròpiament dita, la iniciativa ja havia posat en contacte professorat de diferents disciplines, facultats i institucions d'Educació Superior amb el repte de compartir un projecte acadèmic comú i transversal a les disciplines. Això sol, per si mateix, més enllà dels resultats, suposava una novetat important en el nostre context educatiu, encara poc procliu a aquesta mena d'interdisciplinarietat. Cal dir que en aquest moment inicial ja es va suscitar un cert debat sobre si era més convenient que l'observació es dugués a termes entre parelles de les mateixes disciplines o si, al contrari, convenia que les parelles fossin mixtes, o sigui, de disciplines diferents. La filosofia *Scholarship of Teaching and Learning* (SoTL), a la qual després ens referirem i amb la qual ens sentim identificats, preconitza, entre altres coses, que cal inseminar el valor de la docència, i, per consegüent, la recerca en docència com la que anàvem a emprendre, en el si de les disciplines. Es tractaria que les disciplines –i no ens referim tant als departaments o les seccions– assumissin la preocupació per la qualitat de la docència

i els aprenentatges en la mateixa mesura que ho fan quan es tracta de la recerca disciplinar. En termes de qualitat de la docència, semblava que calia connotar i il·luminar les disciplines abans de sortir-ne per emprendre una iniciativa interdisciplinària. És com pensar que, abans de sortir de la disciplina, cal haver-hi entrat. No obstant això, després de ser conscients del debat i de la disjuntiva, es va optar per fer la recerca amb parelles de disciplines diferents, ja que es valorava positivament la diferència de mirades i cultures docents.

En segon lloc, el debat acadèmic produït per consensuar no tant les condicions de l'observació com el seu contingut material també va ser ric. Què volíem observar i, sobretot, per què. Fixar el contingut de l'observació, com més endavant es veurà, és cabdal, perquè determina què és important i què no. Però també perquè provoca que fixem l'atenció en determinades qüestions en les quals no havíem parat atenció, sobre les quals desconexíem la transcendència o que creiem irrelevants.

En el fons, per a molts docents, l'aula és un espai sagrat que molt poques vegades obrim a la comunitat universitària, ni que es tracti dels col·legues de professió. Quan tanquem la porta de l'aula, estem en el nostre domini i en som amos i senyors. Aquest exercici de transparència és més rellevant del que sembla: ens provoca certa tensió i inseguretat, atès que podem mostrar les nostres febleses.

Ha estat un repte que s'ha assolit amb escreix. Esperem que aquesta obra estimuli altres docents d'universitat a entrar en el món de l'avaluació de la docència des d'una perspectiva de compartir i créixer entre companys i companyes de la professió.

En aquesta obra es presenten algunes pinzellades teòriques que avalen la proposta a la universitat actual, on hi ha un canvi de paradigma imminent en relació amb la millora de la pràctica educativa. S'ofereix un recurs pràctic per començar a treballar i endinsar-se en aquesta manera de fer i entendre la tasca docent. Un recurs fet des d'una pràctica d'avaluació d'experts a partir de l'observació com a punt clau del treball col·laboratiu. A més, s'ha intentat presentar de tal forma que ajudi a tenir experiències més àgils (som conscients de la manca de temps) o més pausades en què hi hagi un pla de treball a més llarg termini.

L'experiència que presentem no hauria de ser una iniciativa aïllada. No ho diem pas en el sentit de l'eventual conveniència de créixer i expandir-se entre altres col·legues, sinó en el sentit que és una peça més d'un marc de la qualitat de la docència universitària en què els col·legues incideixen en la valoració de la pròpia docència i contribueixen a fer-la millorar.

L'objectiu final és plantejar una proposta didàctica que faciliti a la comunitat universitària l'apropament tant a una mirada SoTL de la docència com a les noves eines dels marcs de desenvolupament acadèmic mitjançant un exemple pràctic que permeti concretar i operativitzar els plantejaments teòrics.

JUSTIFICACIÓ TEÒRICA I PRÀCTICA DE LA PROPOSTA

Un doble marc conceptual i teòric

L'experiència del *peer review* en docència s'inspira tant en el marc teòric de l'*Scholarship of Teaching and Learning* (SoTL) com en els marcs de desenvolupament acadèmic o professional que s'han desenvolupat posteriorment. Aquests darrers constitueixen aproximacions amb criteris acadèmics que, tot i la seva evolució específica, beuen del plantejament SoTL pel que fa a la qualitat docent i a la seva vinculació amb el desenvolupament de la carrera acadèmica del professorat universitari. Per aquest motiu, a fi de comprendre plenament la dimensió de l'experiència que descriu aquesta obra, cal referir-se tant al model SoTL com als marcs de desenvolupament acadèmic.

Respecte al primer d'aquests conceptes, Boyer (1990) va esbossar les característiques centrals de la professionalitat acadèmica –no només en la docència i de la recerca per separat– a partir del model SoTL. Es proposava corregir el pes preeminent de la recerca en la carrera del professorat universitari, tot plantejant que l'essència de l'acadèmic rau en un reequilibri entre docència i recerca, juntament amb altres funcions essencials (Fernández i Fernández, 2019; Kell, 2009).

El SoTL és un moviment acadèmic que promou la docència com una forma de recerca rigorosa i sistemàtica. Des d'aquesta perspectiva, ensenyar no és només una habilitat pràctica, sinó una activitat intel·lectual que pot ser estudiada, documentada, discutida i compartida públicament per mitjà de la revisió d'experts. El professorat que s'adscriu al SoTL analitza de manera crítica els seus propis processos d'ensenyament i aprenentatge, dissenya intervencions basades en evidències i difon els seus resultats amb l'objectiu de contribuir al coneixement col·lectiu i a la millora contínua de la pràctica docent. Això converteix la docència en un àmbit legítim de recerca acadèmica, equiparable a la recerca disciplinària (Hutchings i Shulman, 1999).

Amb el model SoTL, s'estableix un marc conceptual sòlid per a la revisió d'experts (*peer review*) en l'àmbit de la docència, entesa com una pràctica rigorosa i compartida. En aquest context, el *peer review* esdevé un mecanisme clau per validar la docència com a activitat acadèmica per diversos motius:

1. *Validació externa i rigor acadèmic*: la revisió d'experts permet assegurar que les pràctiques docents i la recerca en docència són avaluades d'acord amb criteris d'excel·lència, per col·legues amb coneixement i experiència en el camp, que aporten legitimitat i reconeixement acadèmic.
2. *Difusió i transferència de pràctiques*: un cop acceptades en revistes científiques o congressos, les propostes docents passen a formar part del cos compartit de coneixement, fet que facilita l'intercanvi, l'adaptació i la millora col·lectiva.
3. *Reconeixement institucional*: el suport del *peer review* contribueix a reconèixer la docència com a mèrit dins la carrera acadèmica, especialment quan aquesta evidència queda recollida en publicacions, informes o xarxes de SoTL.
4. *Construcció de comunitats de pràctica*: fomenta el diàleg entre docents, facilitant l'aprenentatge col·lectiu, la reflexió crítica i la consolidació de cultures professionals compartides.
5. *Millora contínua*: el retorn constructiu del procés de revisió és una font de desenvolupament professional, de forma que s'afavoreix l'autoavaluació i la millora progressiva de la tasca docent.

A partir dels postulats de Boyer (1990) i Shulman (1993), s'introdueix la noció de *propietat comunitària*, que fa èmfasi en les comunitats disciplinàries com a marc per al judici i la validació col·lectiva de la docència. Aquesta concepció comporta noves formes de col·laboració, com ara la creació dels equips docents, els seminaris docents o les biblioteques de pràctiques docents en què es recullen els plans docents, els materials que s'utilitzen a l'aula, els articles sobre recerca en docència universitària i els materials del campus virtual, alhora que reforça la importància del *peer review* com a pràctica habitual i reconeguda (Hutchings, 1996; Otero-Saborido et al., 2024).

A més, la docència deixa de ser una activitat aïllada o secundària i es reconnecta amb el nucli de les disciplines. Això implica que la formació

docent ha de provenir, preferentment, d'experts en el coneixement pedagògic disciplinar (Fernández, Ruiz de Gauna i Cabo, 2019), i no únicament de pedagogs generalistes.

Aquesta visió reforça la comprensió de la docència com a activitat professional, complexa i acadèmica, que ha d'anar acompanyada d'un desenvolupament professional dels docents (Paricio, 2019a), i que connecta amb els avenços en psicologia educativa (Ruiz, 2020) i amb les aportacions de Zabalza (2022) sobre l'impacte del context acadèmic d'aprenentatge.

En aquest sentit, Shulman (1993) va definir la professionalitat de la docència a partir d'aquests punts:

- a) Reconnectar l'ensenyament a les disciplines, convertint-lo en part d'aquesta propietat comunitària.
- b) Fer visibles els «productes», «artefactes» o formes tangibles de l'ensenyament que puguin ser compartits, discutits, criticats o intercanviats.
- c) Validar i jutjar aquests productes entre experts pertanyents a aquesta comunitat disciplinària.

En definitiva, la integració del SoTL amb un procés de *peer review* estricte consolida la docència universitària com a acadèmic *scholarship*, aportant legitimitat, visibilitat i reconeixement institucional. Aquest marc afavoreix una cultura de millora contínua i de col·laboració disciplinària que beneficia tant el professorat com l'alumnat.

D'altra banda, tal com s'ha assenyalat, també cal referir-se als marcs de desenvolupament acadèmic o professional. L'experiència del *peer review* en la docència pot semblar plenament justificada i valuosa per si sola; tanmateix, és necessari ampliar-ne la perspectiva i situar-la en un context més global. Es pot entendre, així, com una peça en un tauler més ampli, al servei d'una finalitat que transcendeix la mera observació entre experts. Així doncs, quin és el sentit últim d'aquesta pràctica, més enllà dels beneficis immediats que ja s'han exposat?

L'observació d'experts pot integrar-se en un model d'avaluació de la docència que prioritza la qualitat per sobre de la mera dedicació docent, com tradicionalment s'havia fet. Un model d'aquest tipus posa l'accent

en la qualitat real de la pràctica docent i, per tant, en els aprenentatges que se'n deriven (Docentia, 2021; 2025). En aquest context, el *peer review* es configura com una peça més dins un sistema de qualitat, al costat d'altres elements com ara la formació del professorat, la dedicació envers l'alumnat, la creació d'un clima d'aula favorable, la riquesa i diversitat de les activitats d'aprenentatge, o la implementació de l'alineament constructiu en la planificació docent. En definitiva, allò que permet dotar de coherència i sentit totes aquestes peces és l'existència d'un marc de qualitat o de desenvolupament acadèmic docent que les articuli i orienti.

Aquests marcs van aparèixer per primera vegada a Austràlia, als Països Baixos i al Regne Unit amb la voluntat de proporcionar orientació a les universitats en el disseny del desenvolupament professional docent del seu professorat (Paricio et al., 2019b). Es partia del convenciment que no tot el professorat es troba en un mateix estadi de qualitat docent, té les mateixes aspiracions pel que fa a la seva trajectòria acadèmica ni dedica el mateix nivell d'implicació a la docència. Reconeixent, per tant, la diversitat de perfils i dedicacions, diverses institucions van elaborar marcs de referència que permetessin al professorat transitar per diferents etapes del seu desenvolupament acadèmic.

En l'àmbit espanyol, la primera formulació d'un marc de desenvolupament professional o acadèmic va ser impulsada per la Red de Docencia Universitaria (REDU) l'any 2018. Concretament, aquell any es va publicar un primer opuscle elaborat per Javier Paricio (Paricio, 2018), al qual va seguir, el 2019, una nova publicació a càrrec de l'equip format per Javier Paricio, Idoia Fernández i Amparo Fernández (Paricio et al., 2019b). Finalment, també el 2019, es va editar a Narcea el llibre *Cartografía de la buena docencia universitaria. Un marco para el desarrollo del profesorado basado en la investigación*, coordinat i dirigit pels tres mateixos autors (Paricio et al., 2019c).

L'impacte de la proposta va ser notable. Tant és així que, en la versió del 2021 del programa Docentia d'ANECA, s'afirmava que «el desarrollo profesional puede tener como referente el Marco de desarrollo académico docente de la Red de Docencia Universitaria» (Docentia, 2021). En la versió del 2025, el mateix programa incorpora una base bibliogràfi-

ca molt més àmplia i recull aportacions dels marcs britànic, australià i dels Països Baixos, entre d'altres (Docentia, 2025).

Un marc de desenvolupament docent implica una escala de mesura i, per consegüent, una línia de progrés ascendent. Imaginem, per exemple, un marc estructurat en diversos nivells –dos, tres, quatre, cinc o més– de qualitat docent, cadascun amb dimensions específiques i estàndards associats. Es podria establir un primer nivell com a estàndard mínim, però exigent, que la major part del professorat hauria d'assolir. A partir d'aquí, es podrien definir nivells superiors fins a assolir l'excel·lència, entenent que no tot el professorat d'una institució ha d'arribar per força a aquest darrer estadi, igual que no tot el personal investigador ateny els màxims nivells de reconeixement acadèmic.

En un marc de qualitat docent, el *peer review* en docència podria considerar-se un estàndard de nivell dos, per exemple, sempre que la institució determini que aquesta pràctica té un impacte significatiu en la qualitat de la docència desenvolupada pel professorat.

Aquesta classe de marc pot constituir la base per a l'elaboració d'un model d'avaluació docent en el qual cada professorat seria situat en el nivell corresponent, amb les implicacions que això comportaria per al seu desenvolupament professional. Alhora, un marc d'aquestes característiques permetria dissenyar una estratègia formativa molt més precisa i orientada, ajustada a les necessitats detectades. En definitiva, un marc de qualitat actua com un motor capaç d'activar altres mecanismes institucionals i esdevé, per tant, un instrument de política docent de primer ordre.

Com s'ha esbossat, un marc de qualitat docent té implicacions directes en el desenvolupament professional del professorat. Alguns models, com ara l'australià, són especialment explícits i detallats pel que fa a la mesura de la carrera acadèmica i el progrés professional. El model australià d'*Advancing Teaching* (Career Framework, 2025) n'és un exemple destacat. Es fonamenta en un vast conjunt de criteris i indicadors que permeten classificar el professorat en diferents nivells: des del professorat eficaç, passant pel competent i col·legiat, fins a arribar a una bifurcació entre el professor erudit i líder institucional en ensenyament

i aprenentatge, per culminar amb el quart estadi: el de líder nacional o internacional en aquest àmbit.

En definitiva, un marc de desenvolupament acadèmic permet a cada institució establir no només els estàndards de qualitat docent que considera rellevants, sinó també les trajectòries i les possibilitats de desenvolupament de la carrera professional del seu professorat.

El punt de partida

El *peer review*, o revisió d'experts, s'ha establert com una pràctica acadèmica d'enorme valor per a la millora de la qualitat docent. Tradicionalment associada al procés de revisió de publicacions científiques, aquesta metodologia ha anat guanyant rellevància en l'àmbit de l'ensenyament universitari, on pot actuar com a palanca per promoure el desenvolupament professional dels docents i millorar els aprenentatges dels estudiants. Segons García-Olalla (2024), el *peer review* implica un procés col·laboratiu en què docents amb experiència similar revisen la tasca pedagògica d'un col·lega amb l'objectiu de proporcionar *feedback* constructiu. Aquest enfocament estimula una cultura d'intercanvi, reflexió crítica i aprenentatge mutu (Fernández-Cruz i Fernández-Díaz, 2016).

Malgrat els seus beneficis evidents, la implementació del *peer review* en docència universitària presenta alguns reptes importants. Un dels obstacles principals és la resistència dels docents a obrir les portes de les seves aules, tradicionalment considerades espais privats. No obstant això, aquesta resistència pot ser superada a través d'una comunicació clara sobre els objectius i beneficis del *peer review*, així com a través de la creació d'un entorn segur i de confiança per als participants.

Efectivament, en la nostra experiència, el *peer review* era d'aquesta modalitat: voluntari, pactat, desitjat i amistós. Els participants en el programa eren voluntaris, es va decidir i dissenyar col·legiadament l'instrument de valoració i es van pactar les assignatures, els dies i les condicions de l'entrada a l'aula. Finalment, hi havia un acord de confidencialitat amb l'informe de resultats, de manera que només el coneixia la persona observada.

Antecedents i context

L'aplicació del *peer review* en el context docent no és nova, però el seu abast i impacte han variat significativament depenent de les institucions i els programes. En alguns casos, s'ha limitat a l'avaluació puntual de materials docents, com ara guies d'estudi o exàmens. En altres s'ha utilitzat per observar i analitzar pràctiques concretes a l'aula (García-Olalla, 2024). En aquest projecte, proposem centrar-nos en l'observació directa de la docència, ja que aquesta dimensió ofereix una visió més completa i rica sobre les pràctiques pedagògiques reals. S'ha renunciat, doncs, a valorar la fixació dels objectius d'aprenentatge, la planificació de l'assignatura, la confecció del pla docent o del programa del professor, l'avaluació, els materials d'aprenentatge o els resultats del procés d'aprenentatge. El segment valorat, per tant, és una part de la seqüència del procés d'ensenyament i d'aprenentatge.

Així, el *peer review* en docència és un instrument per valorar la docència d'un col·lega i, per tant, és susceptible de formar part d'un programa d'avaluació de la docència del professorat (García-Olalla et al., 2022). L'avaluació de la docència, com és sabut, pot tenir finalitats diferents. Actualment, a Catalunya, per exemple, la finalitat i la conseqüència immediata principal és l'obtenció, per part del professorat, d'un complement retributiu. Acreditar determinats mèrits comporta obtenir el complement econòmic. En aquest model, l'impuls dels actors és obtenir el complement, bo i acreditant, és cert, determinats estàndards de qualitat. Però hi ha altres models en què l'objectiu de l'avaluació està força més orientat, i de manera relativament directa, vers la qualitat de la docència i, per consegüent, dels aprenentatges. Seria el cas de l'actual programa Docentia d'ANECA (2021 i 2025), amb la incorporació dels marcs de qualitat i de desenvolupament acadèmic. L'objectiu que hi ha al darrere, entre altres, és avançar de l'avaluació de la quantitat de la docència a l'avaluació de la qualitat de la docència. Per això, aquest programa posa èmfasi en la formació contínua dels docents i en l'impacte de les seves pràctiques sobre els aprenentatges dels estudiants, tot destacant el valor d'un enfocament més qualitatiu i cooperatiu. Certament, d'acord amb Zabalza (2022), la qualitat de l'ensenyament no pot ser avaluada únicament a través d'indicadors quantitatius, sinó que demana una anàlisi més holística que incorpori múltiples perspectives, inclosa la dels col·legues.

Beneficis del *peer review*

El *peer review* ofereix un seguit d'avantatges que el converteixen en una eina poderosa per a la millora de la qualitat docent:

1. *Reflexió crítica i autoconsciència*: els docents poden reflexionar sobre la seva pròpia pràctica gràcies al *feedback* dels seus col·legues, cosa que els ajuda a identificar fortaleces i àrees de millora (Sachs i Parsell, 2014). Aquesta reflexió fomenta l'autoconsciència i la motivació per introduir-hi canvis significatius.
2. *Cultura de col·laboració*: en un context acadèmic en què sovint predomina l'aïllament, el *peer review* estimula una visió compartida de la docència, creant espais per al diàleg i l'intercanvi d'experiències.
3. *Intercanvi de bones pràctiques*: els participants poden aprendre noves metodologies i tècniques observant les pràctiques dels seus col·legues. Com assenyalen Hammersley-Fletcher i Orsmond (2004), aquest intercanvi pot tenir un impacte directe en la qualitat de l'ensenyament.
4. *Perspectiva equilibrada*: a diferència de les enquestes estudiantils, que poden estar influïdes per factors subjectius, el *peer review* ofereix una visió més objectiva i basada en criteris professionals.

Aquest procés no només beneficia els docents avaluats, sinó també els avaluadors, ja que la reflexió conjunta permet a ambdues parts enriquir les seves pràctiques pedagògiques. Fernández-March (2020) i Otero-Saborido et al. (2024) destaquen que el *peer review* fomenta un enfocament holístic de la qualitat educativa, integrant elements com ara el clima acadèmic, la interacció entre docent i estudiant, i l'ús de metodologies innovadores.

Implementació del *peer review*

La implementació del *peer review* requereix un enfocament estructurat a fi de garantir que el procés sigui efectiu i beneficiós per a tots els participants. Proposem dividir el procés en quatre fases principals:

1. *Preparació inicial*: aquesta fase inclou la definició d'objectius, la selecció dels participants i l'elaboració d'una rúbrica consensuada per guiar l'observació. Andrade (2000) destaca que les rúbriques són

eines fonamentals per proporcionar estructura i transparència al procés, al mateix temps que per concretar/focalitzar el context d'allò que es pretén observar.

2. *Observació directa*: durant aquesta fase, l'avaluador o la persona que observa visita l'aula per observar aspectes específics de la pràctica docent, com ara l'organització de la classe, la interacció amb els estudiants i l'ús de recursos didàctics.
3. *Retroalimentació*: un cop finalitzada l'observació, l'avaluador proporciona *feedback* constructiu al docent, destacant tant els punts forts com les àrees de millora. Aquesta etapa és crucial per fomentar un diàleg obert i constructiu.
4. *Seguiment*: per acabar, es fa un seguiment de les recomanacions per avaluar-ne l'impacte i identificar noves oportunitats de millora.

A més, és essencial proporcionar formació específica als participants. Bell i Cooper (2013) assenyalen que la manca de competències en tècniques d'observació i *feedback* pot limitar l'efectivitat del *peer review*. Per tant, els tallers de formació són una part indispensable del procés.

Reptes i solucions

Tot i els seus beneficis, el *peer review* presenta diversos reptes que cal abordar:

- *Resistència al canvi*: alguns docents poden percebre el *peer review* com una intrusió o una crítica personal, per més que l'experiència sigui amb persones voluntàries. Per superar aquest obstacle, és fonamental establir un clima de confiança i explicar clarament els objectius i beneficis del procés.
- *Limitacions de temps*: les agendes ocupades dels docents poden dificultar la seva participació en el *peer review*. Per abordar aquest problema, es poden planificar les activitats de manera flexible i adaptar-les a les necessitats dels participants.
- *Desconeixement tècnic*: la manca de formació en tècniques d'avaluació pot comprometre la qualitat del procés. Com suggereixen Gosling (2002) i Jones i Gallen (2016), proporcionar formació i recursos pràctics pot ajudar a superar aquesta limitació, una idea ja comentada anteriorment, quan se citaven Bell i Cooper (2023).

Conclusions i perspectives de futur

El *peer review* ofereix una oportunitat única per transformar la cultura docent a les universitats, promovent una visió col·laborativa i orientada a la millora contínua (Brew, 2003). Aquesta proposta no només busca millorar les pràctiques individuals, sinó també construir una base sòlida per a una avaluació docent més rigorosa i col·laborativa.

Quan el *peer review* es fa amb col·legues de la disciplina, es reforça la idea expressada de vinculació de la disciplina amb la pràctica docent i amb la qualitat de la docència, la qual deixa d'estar en terreny de ningú i reforça el seu estatus.

Amb un enfocament adequat, el *peer review* pot convertir-se en un pilar fonamental en la construcció d'una docència universitària d'excel·lència, assegurant que els estudiants rebin una formació de qualitat i que els docents disposin de les eines necessàries per millorar les seves pràctiques pedagògiques.

Per vèncer les resistències culturals, el *peer review* ha de ser pactat i consensuat, de forma que el professorat reticent sigui conscient dels avantatges de la pràctica.

INSTRUMENT D'ANÀLISI DE LA PRÀCTICA DOCENT

A continuació, es presenta l'instrument d'observació de la docència universitària creat per un grup de 27 investigadors i investigadores de la Universitat de Barcelona (UB) i la Universitat de Lleida en el context català i de la Universidad Favaloro (Argentina).

A partir de la implementació de l'observació entre experts es dissenya un instrument que té una doble mirada; per una banda, poder organitzar una observació exprés (un dia a l'aula, a partir de la planificació i posterior tancament de l'experiència) i, per una altra, gestionar una observació a més llarg termini amb entrades i sortides a l'aula programades en diferents moments (a banda de la planificació i el posterior tancament).

La fitxa té una part introductòria de context de l'experiència i una part de tancament rellevant per fer la posada en comú. Pel que fa a l'instrument d'observació, es divideix en quatre dimensions: estructura de la sessió, foment de l'interès dins l'aula, interrelació dialògica i estratègies i recursos per al foment de l'autoregulació. Cada dimensió té indicadors o ítems d'anàlisi (s'especifica els que el grup recomana per a una observació d'un dia i els que recomana per a una observació en moments diferents).

Observació exprés: s'assenyala en blau

Observació en diferents moments: s'assenyalen en verd

L'últim aclariment seria en relació amb la composició de les parelles o grups d'observació. Aquesta fitxa està pensada per contribuir a observacions interdisciplinàries (de manera transversal entre persones que es dediquen a la docència a la universitat sense distinció de l'àmbit professional); ara bé, si en algun moment es preveuen observacions focalitzades (on el focus és el contingut i la disciplina), es recomana formar parelles del mateix àmbit, sempre dependent de l'objectiu de l'observació. En l'experiència que es presenta en aquest llibre, s'han prioritzat les observacions interdisciplinàries, però també hi ha hagut experiències de la mateixa disciplina dins el grup. Cal remarcar que ha estat

possible gràcies a la disposició de les persones voluntàries que han participat en l'experiència, encara que el procés inicial de consens ha estat molt important, ja que moltes no es coneixien entre elles i ha estat vital crear un clima de confiança i seguretat.

Tal com està dissenyada la fitxa, un altre dels elements que s'ha de considerar seria la introducció d'aquesta en les assignatures singulars, com ara les pràctiques externes o el treball final de grau o màster, on la forma en la qual se situa el o la docent en relació amb l'estudiant és també particular; un rol, sovint molt més individual, d'acompanyament del procés de construcció professional.

La idea és que la fitxa pugui ajudar el professorat a reflexionar sobre la seva pràctica docent. A partir de la bateria d'ítems relacionats amb les quatre dimensions d'anàlisi, es podrà aprofundir en la preparació i la posició del o la docent en relació amb la docència en la universitat.

Una de les preguntes que es pot fer el lector o lectora és: «Per a què volem fer aquesta observació?». En el nou paradigma d'avaluació de la qualitat docent, aquestes pràctiques poden aportar elements de reflexió quant a l'impacte de la docència universitària. A partir de l'anàlisi compartida i individual, el repte és plantejar-se com millorar la pràctica tenint en compte les febleses trobades durant el procés, així com reforçar les forteses.

Fitxa de l'observador/a

Abans de l'observació, s'ha de fer una reunió preparatòria per parlar dels temes de la graella i aclarir les qüestions que apareixen a continuació.

Professor/a:

Anys d'experiència docent:

Data de l'observació:

Branca de coneixement:

Universitat:

Grau/Màster:

En el cas del grau, indica el curs:

Assignatura:

Primer/Segon semestre:

Tipologia de l'assignatura (obligatòria, optativa...):

Horari:

Nombre d'estudiants reals a l'aula i matriculats a l'assignatura:

Característiques del grup classe (particularitat dels estudiants)

Context (condicions de l'observació) (clarificar quan l'observació és de docència en format virtual):

Perfil docent (condicions laborals):

Persona observadora:

Estructura de la sessió: l'organització de la classe contribueix a l'adquisició dels coneixements –connexions, organització de les idees i la informació– amb un ordre coherent del desenvolupament de la sessió (Paricio, 2019a)

Ítems/valoració	Molt en desacord 1	2	3	4	5	Molt d'acord 6	No escau	Comentari
L'estructura de la sessió és ordenada i lògica a partir dels coneixements previs dels/les estudiants <i>* En la preparació de l'observació es pot parlar d'aquest tema prèviament</i>								
Defineix els nous temes i conceptes quan els introdueix <i>* En la preparació de l'observació es pot parlar d'aquest tema prèviament</i>								
Explica les raons per les quals utilitza determinades activitats a l'aula								
Utilitza un suport tecnològic per clarificar els conceptes								
Demostra domini de la matèria i els continguts de la classe o sessió								
Els mètodes i enfocaments utilitzats són adequats en relació amb els objectius fixats								
S'han adaptat els continguts al temps de la sessió								
La sessió es desenvolupa segons els esdeveniments de l'aula								
S'ha informat els/les estudiants dels resultats d'aprenentatge, és a dir, del que s'espera que aprenguin <i>* En la preparació de l'observació es pot parlar d'aquest tema prèviament</i>								
Mostra els passos i el full de ruta de la seqüència de la classe								
Enuncia els objectius de la classe								
Resumeix els punts més importants en acabar la classe								
Relaciona el contingut amb els de la classe anterior i la sessió següent								

Observació (en relació amb els alumnes)

Foment de l'interès dins l'aula: l'ús de la comunicació verbal i no verbal contribueix a la comprensió dels temes exposats impulsant l'aprenentatge (Estepp i Roberts, 2015)

Ítems/valoració	Molt en desacord 1	2	3	4	5	Molt d'acord 6	No escau	Comentari
Manté el contacte ocular durant el transcurs de la classe								
Es desplaça per la classe amb una intencionalitat clara d'integrar-se en la sessió en el grup								
La seva expressió facilita la connexió amb els/les estudiants								
El to de veu és audible per a tots/es els/les estudiants								
L'expressió facial i els gestos acompanyen l'èmfasi de l'expressió verbal								
El ritme de la comunicació ajuda a la comprensió de la informació								
S'han considerat les necessitats específiques dels/les estudiants en relació amb la preparació de la sessió a fi de promoure la seva motivació								
Utilitza recursos (estratègies, activitats) per facilitar la comunicació								
Fa una exposició clara: èmfasi en els punts clau, exemples, esquemes d'orientació								
Respon de manera eficaç, adaptant la consulta als elements de l'ensenyament								

Observació (en relació amb els alumnes)

Interrelació dialògica: el tracte entre el professorat i l'alumnat promou un espai de col·laboració i respecte que fomenta l'aula activa i participativa (Fernández i Paricio, 2019)

Ítems/valoració	Molt en desacord 1	2	3	4	5	Molt d'acord 6	No escau	Comentari
S'adreça a l'alumnat pel seu nom en la mesura del possible								
El/la professor/a s'adapta a les diferents situacions de l'aula adoptant diferents rols (seriós, humorístic, entusiasta, cansat)								
És accessible, respon amb rapidesa a consultes i propostes								
Facilita la interrelació de significats a partir de l'ús d'estratègies a l'aula								
S'atenen les peticions dels/les estudiants: el/la docent integra les veus dels/les alumnes								
Anima la participació i el debat de les idees								
Agraeix i valora les respostes dels estudiants, si escau								
Adreça les preguntes a diferents alumnes de la classe i els dona temps per respondre-les								
Escolta activament i atentament els comentaris i les preguntes de l'alumnat								
El tracte és respectuós, proper i atent								
Utilitza estratègies per resoldre els conflictes derivats de la docència								
Es fa seguiment (acompanyament/tutoria) dels/les estudiants durant el procés de la docència <i>* En la preparació de l'observació es pot parlar d'aquest tema prèviament</i>								
Fomenta la participació dels/les estudiants en relació amb el disseny de les activitats d'avaluació <i>* En la preparació de l'observació es pot parlar d'aquest tema prèviament</i>								
S'assegura que l'alumnat està seguint i comprenent l'exposició o les activitats de la classe								

Observació (en relació amb els alumnes)

Estratègies i recursos pel foment de l'autoregulació: elements essencials per incidir en l'apropiació del procés d'aprenentatge com a element clau de l'èxit acadèmic, així com el foment de la transparència dels requeriments de la matèria (Clark, 2012)

Ítems/valoració	Molt en desacord 1	2	3	4	5	Molt d'acord 6	No escau	Comentari
Utilitza diferents tipus d'activitats per augmentar l'interès de l'alumnat i facilitar el seu aprenentatge								
Els dubtes, dificultats i preocupacions dels/les estudiants generen estratègies que incideixen en l'aprenentatge (portant, per exemple, a la reformulació dels plantejaments inicials o a la modificació de l'estratègia d'ensenyament i aprenentatge)								
Fa preguntes obertes que despertin l'interès de l'alumnat								
El/la professor/a exigeix un esforç adequat al nivell de coneixement que ha transmès l'estudiant								
Utilitza les experiències dels/les estudiants per resoldre dificultats i reflexiona sobre aquest tema per a la millora de l'aprenentatge								
El ritme de l'ensenyament és adequat per a les capacitats de tots els/les estudiants								
Utilitza estratègies docents que requereixen que l'alumnat participi en la classe								
Hi ha una interrelació de contingut directe entre la formació i la carrera								
Facilita que el/la estudiant pugui planificar adequadament les demandes de l'assignatura								
L'alternança d'activitats d'aprenentatge és adequada; per exemple, passar d'un coneixement més teòric a un de més actiu o pràctic								
<i>* En la preparació de l'observació es pot parlar d'aquest tema prèviament</i>								

Observació (en relació amb els alumnes)

Després de l'observació. Fitxa d'avaluació

A partir d'aquí, l'observador/a elabora un informe general de l'observació i la persona observada, una anàlisi i una proposta de millora. Vegem les preguntes que han de guiar aquest informe.

La **primera part** l'ha d'emplenar la persona que ha observat la sessió:

1. Aspectes que han cridat l'atenció (tant positius com negatius). Per exemple, descriu la lliçó: objectius, contingut, mètodes
2. Com d'adequats han estat els mètodes d'ensenyament i aprenentatge utilitzats?
3. Com va ser el procés d'estructuració (fase inicial, procés, interaccions, fase final) de la sessió?
4. Quina va ser l'activitat –participació– de l'alumne i com valoraries el seu interès (incorpora valor numèric de l'1 al 6)?
5. Quines són les fortaleces principals del/la docent en relació amb la seva actuació docent?
6. Quins suggeriments específics que contribueixin a la millora del procés d'ensenyament i aprenentatge pots donar al/la docent?

La **segona part** l'ha d'emplenar la persona observada:

1. Com t'has sentit?
2. Quins aspectes destacaries del procés d'observació?
3. Què has après d'aquesta experiència?
4. Quines millores es podrien introduir en relació amb el procediment d'observació?
5. Quins creus que serien els aspectes prioritaris que es podrien millorar en relació amb la teva docència?
6. Com a repte de futur, elabora un pla de treball: aspectes per a la innovació, com aplicaries les millores detectades, suggeriments específics que contribueixin a la millora del desenvolupament docent.

EXPERIÈNCIA COMPARTIDA PER LES PERSONES IMPLICADES EN AQUESTA PROPOSTA DE REVISIÓ DE LA DOCÈNCIA UNIVERSITÀRIA

A continuació, es presenten tretze experiències fruit del treball col·laboratiu de 27 docents d'universitats. Les experiències han estat un treball per parelles en dotze d'aquestes i d'un trio en una de les propostes. Es presenten deu experiències interdisciplinàries entre Educació i Dret i tres propostes disciplinàries (Educació, Infermeria i Psicologia). Hi col·laboren la Universitat de Barcelona, la Universitat de Lleida i la Universidad Universidad Favaloro (Argentina).

Experiència 1. El treball dialògic

› **Noemí Jiménez**

Facultat de Dret

› **Marta Venceslao**

Facultat d'Educació

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'experiència de *peer review* que hem dut a terme en les disciplines d'Atenció a l'Alumnat en Risc d'Exclusió Social (grau de Pedagogia) i Dret de l'Empresa i del Mercat (grau de Dret) ha estat tan estimulant com profitosa per enriquir la nostra pràctica docent. Després d'una primera trobada personal per conèixer la planificació docent i d'avaluació de les dues assignatures, la pràctica d'observació ens ha permès prendre consciència i reflexionar sobre l'estructura de cada sessió, la interrelació dialògica, les estratègies i recursos emprats per promoure l'autoregulació, i el foment de l'interès de l'alumnat.

A priori, es podria pensar en la incomoditat de sentir-se observat per un altre professor, i, si bé aquesta inquietud pot estar present, es veu superada amb escreix per les possibilitats que obre aquest joc de mirades especulars a través dels ulls d'un altre docent per identificar i va-

lorar les potencialitats i febleses que tenim com a docents. Creiem que des d'aquesta perspectiva es donen les condicions necessàries per plan-tejar propostes de millora per créixer com a professors universitaris.

Respecte als aspectes positius, en destacaríem, entre d'altres, la poten-cialitat de l'observació mútua per tenir en consideració un ventall molt ampli d'aspectes (tant externs com interns) que després es compartei-xen amb la teva parella amb una posada en comú que permet una anàli-si pausada i reflexiva, així com, des d'un punt de vista més introspectiu, la possibilitat de poder-se «dissociar» de l'aula i adquirir més conscièn-cia respecte d'allò que succeeix dins l'aula. Quant als aspectes externs, podríem assenyalar, per exemple, l'espai on s'està impartint la docència, atès que l'existència, per exemple, de tarimes altes, taules i altre mobi-liari fix, columnes, absència de fonts d'il·luminació natural, etc., poden condicionar o alterar la mobilitat del professor i el comportament dels estudiants a l'aula. Pel que fa als interns, aquests serien elements rela-cionats amb l'estructura, desenvolupament i metodologies emprades en les diferents sessions. En aquest sentit, l'organització de la classe con-tribueix a l'adquisició dels coneixements (connexions, organització de les idees i la informació) amb un ordre i un desenvolupament coherents.

Un altre aspecte que considerem positiu ha estat l'anàlisi específica de foment de l'interès dins l'aula, ja que l'ús de la comunicació verbal i no verbal contribueix a la comprensió dels temes exposats, tot impulsant l'aprenentatge. En aquesta línia, és importat destacar, també, l'anàli-si de la interrelació dialògica, és a dir, el tracte entre el professorat i l'alumnat com a promotor d'un espai de col·laboració i respecte que fo-menta una aula activa i participativa.

Finalment, voldríem assenyalar les estratègies i recursos per reforçar l'autoregulació com un aspecte essencial per incidir en l'apropiació del procés d'aprenentatge, l'èxit acadèmic i el foment de la transparència dels requeriments de la matèria d'estudi.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Quant als aspectes a millorar, el primer guarda relació amb l'instru-ment que s'ha fet servir per a l'avaluació. Seria recomanable simplificar alguns dels ítems de la rúbrica, perquè, o bé són, en certs punts, reite-

ratius, o bé són massa complexos per poder-los emplenar en el mateix moment de l'observació (com, per exemple, la concreció dels minuts d'observació).

També considerem que seria útil ampliar l'observació a dues sessions, ja que l'estructura de les sessions pot variar notablement segons la unitat del programa en què es trobin. A més, l'experiència pot diferir molt en funció de si la sessió observada té lloc durant els primers dies de l'assignatura o bé cap al final del curs.

D'igual forma, i sense perjudici d'haver valorat positivament el fet que la persona observadora hagi estat un docent totalment aliè al nostre camp professional (la qual cosa ens ha permès obtenir un *feedback* centrat, estrictament, en les habilitats i les competències professionals, més enllà dels continguts i de les qüestions de fons, que són més pròpies de la disciplina), considerem, com a proposta de millora, que aquesta segona pràctica d'observació docent es podria dur a terme amb un altre docent del mateix àmbit disciplinari.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

Entre els reptes de futur més destacables, ens agradaria destacar la necessitat de sistematitzar l'anàlisi feta en la primera part del projecte amb el propòsit d'elaborar un marc d'orientacions (clares i concises) per millorar la pràctica docent a l'aula. Aquestes orientacions podrien estructurar-se en apartats diferents en funció dels resultats obtinguts. Ens aventurem a assenyalar que, almenys, haurien de recollir tant els aspectes externs (disposicions espacials i arquitectòniques, lluminositat, etc.) com els interns (comunicació del docent, estructura de la sessió, foment de la participació, etc.).

Un altre possible element a incorporar en el futur podria ser la creació de grups de discussió amb els estudiants per contrastar i triangular aquestes orientacions.

Experiència 2. Una mirada triangular

› Max Turull

Facultat de Dret

› Susanna Arànega y Juan Llanes

Facultat d'Educació

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'experiència de *peer review* l'hem dut a terme en les assignatures d'Història del Dret (grau de Dret), Formació Permanent del Mestre Rural (Màster d'Educació en Territoris Rurals) i La Formació Professional al Sistema Educatiu: Funcions, Estructura, Modalitats i Organització (Màster de Formació del Professorat de Secundària Obligatoria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes). Haver participat en aquesta experiència ha estat una experiència gratificant i positiva en diversos aspectes:

1. Interdisciplinarietat. Poder ser observat i observar professors d'altres disciplines ajuda a re(pensar) la teva pràctica docent, a entendre cultures diferents i maneres de fer distintes de les teves, que venen marcades pel teu propi àmbit i cultura acadèmics.
2. Elements comuns. Observar que, més enllà de les disciplines que s'imparteixen en cada context, hi ha elements de la docència que són comuns i que es poden analitzar al marge del contingut.
3. Un mirall constant. Sortir de la teva zona de confort i posar-te davant professionals de la docència t'empeny a reflexionar sobre la teva pràctica. El terme «per què» t'acompanya en tot el procés. Una experiència d'aquesta mena el que fa és qüestionar-te constantment, ja que has de justificar davant de tercers per què fas les coses. A vegades, s'adquireixen rutines, maneres de fer que no saps justificar, i poder debatre amb altres de la professió t'ajuda a millorar. L'observació és una pràctica idònia per a aquest objectiu.
4. La presència d'un tercer qualificat ens obliga a pensar, ordenar i justificar la nostra pràctica (ja que t'has de posar davant altres professionals com tu) i aporta elements de millora que no sempre observes

tu mateix. El procés d'explicitar i racionalitzar les accions contribueix a millorar-les.

5. Aturar-te i pensar. Una experiència d'aquest tipus permet parar i pensar sobre el que fas. En la nostra professió, la reflexió és una pràctica molt important que sovint queda marginada per les urgències diàries. Poder dedicar temps del teu dia a dia a parlar d'aquestes qüestions entre companys i companyes de professió és una oportunitat i una necessitat per avançar en el camí de l'excel·lència. El mateix instrument d'observació ja és una eina de reflexió, et situa amb tots els aspectes vinculats a la docència i només el fet de revisar-lo ajuda a revisar la pràctica docent.
6. Aportacions netes. A banda de l'explicitació i la reflexió, la mirada i l'anàlisi d'altres experts de la mateixa professió pot aportar propostes substancials que, simplement, desconexíem o que es trobaven en la zona d'ombra de l'activitat docent.
7. Focus docent. L'activitat, amb tota la preparació prèvia, el desenvolupament i la reflexió final han posat el focus en la qualitat de la docència. Ha singularitzat aquesta activitat i l'ha convertit en objecte d'anàlisi i d'estudi. Aquesta focalització és força rellevant en el context de les disciplines que no tenen l'educació com a objecte.
8. Tensió docent. La visita experta externa provoca una certa tensió docent positiva en el professor visitat. Aquesta tensió obliga a activar els recursos didàctics que podien haver quedat relegats per la rutina. La tensió fa emergir el millor que tenim cadascun de nosaltres.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

En aquest punt hi ha elements a nivell macro i micro.

Pel que fa a l'escala macro, la importància que el mateix sistema universitari doti de recursos la millora docent: formació, instal·lacions, recursos, valor de la professió docent. En un sistema universitari on la docència no ocupa el lloc que li toca, les pràctiques «bones accions» d'un grup de professorat no serà suficient per donar-li el lloc que li correspon a la docència. És un problema que va més enllà d'aquest projecte, però és conseqüència d'una part del que finalment passa a l'aula.

Encara en el pla macro, caldria valorar si l'observació a l'aula entre experts pot ser un instrument generalitzable quan es dissenyi el marc que ha de definir la qualitat de la docència a la UB.

En l'àmbit micro, després de l'experiència, tindriem l'ús limitat del mateix instrument. És un bon punt d'inici, però seria necessari crear un pla d'anàlisi més gran, que ha estat possible per a les altres tasques que cal desenvolupar com a docents universitaris. Aquest instrument ha de ser el punt d'inici d'un corrent de treball d'anàlisi competencial del docent universitari en l'actualitat.

Malgrat els beneficis expressats pel que fa a la transversalitat (observadors de disciplines diferents), hi ha un cert debat sobre les virtuts que l'avaluació sigui realitzada per col·legues de la mateixa disciplina. Aquests comparteixen una mateixa cultura docent i un mateix context educatiu que fa més comprensible l'observació.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

Caldria incorporar la veu dels estudiants al llarg del procés. Aquesta experiència ha quedat únicament en l'esfera personal del docent i del professorat participant. Ara bé, per incloure la veu dels estudiants, s'ha de fer, també, un treball de la cultura avaluativa. No només és sentir les seves inquietuds, sinó emmarcar-les en un projecte més gran de cultura de l'avaluació.

Així mateix, fer seguiment de les accions de millora. Una vegada detectades les àrees de millora, s'hauria de crear un pla d'acció i seguiment i avaluació per a les parts que hi participen. En aquesta experiència no ha estat possible.

Experiència 3. La internacionalització de la proposta: classe mirall

› **Silvia Batlle i Zulma Gastaldo**

Universidad Favaloro, Argentina

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'observació es va fer a l'aula de dictat d'una assignatura d'Orientació Vocacional i Ocupacional de la qual formen part com a professores la parella docent. Aquesta assignatura està situada en el quart any d'una carrera de llicenciatura en Psicologia, de cinc anys de durada, d'acord amb el pla d'estudi.

Dintre dels aspectes positius que es desprenen de l'experiència d'observació, es troba la importància de ser observat per algú extern i que pugui produir-se una retroalimentació (*feedback*); tal com assenyalen Lomas i Nicholls (2005), una observació consensuada de l'ensenyament per part d'un col·lega amb la intenció de proporcionar retroalimentació com a amic crític. Aquest *feedback* suposa un intercanvi mutu de coneixements, habilitats i experiències, que possibilita construir aprenentatge i ajudar a situar el desenvolupament professional dins un context educatiu i cultural més ampli. Es genera un diàleg constructiu basat en judicis informats, en observacions sistematitzades i en un registre amb més objectivitat, en produir-se des d'una posició d'observació no participant.

A partir del que es va observar, es van establir hipòtesis sobre el que estava ocorrent que va ajudar a fer una interpretació complexa de les variables en joc, que va significar una aportació a la comprensió de l'esdevenir àulic.

S'estima que, per als estudiants, l'aportació va ser, entre d'altres, veure diferents models d'ensenyament respecte al mateix objecte d'estudi.

Es va visualitzar la necessitat d'incloure aquest procediment com a part del procés d'ensenyament i aprenentatge. El model d'avaluació d'experts proposa, de forma raonada i fonamentada, possibles inter-

vencions que ajudarien a la resolució de les dificultats trobades, així com a la reformulació d'expectatives.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Entre altres millores, destaca l'exercici de pensar la classe en diferents nivells, com, per exemple, l'organització dels continguts, els recursos per aconseguir la participació dels estudiants, entre altres.

Es podria augmentar l'intercanvi entre els alumnes i el docent amb tasques específiques per als grups petits, atès que en els plenaris es distreuen molt amb les computadores, ja que estan pendents de les xarxes socials.

Es podria filmar per aprofundir la visualització de les dinàmiques.

Convindria prendre la revisió d'experts com a part del procés d'ensenyament.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

Més treball entre els estudiants, centralitzant la tecnologia (per exemple, l'ús de la computadora) com a part del disseny de les activitats.

Veure com organitzar activitats que motivin alumnes joves amb una organització mental multitasca.

Experiència 4. La bona comunicació entre disciplines

› Laura Huici

Facultat de Dret

› Cristina Vidal

Facultat d'Educació

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'experiència de *peer review* l'hem dut a terme en les disciplines Tutoria i Orientació (Màster de Formació del Professorat de Secundària Obligatoria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes) i Dret internacional Públic (grau de Dret).

L'entrada a l'aula d'un company d'una altra disciplina millora les competències docents. Possibilita una revisió a través de la mirada de l'altre i una autoanàlisi que ens permet reflexionar sobre la pròpia docència de manera distinta.

L'experiència també contribueix a millorar el coneixement de la mateixa universitat i de les diferents facultats que van participar-hi. Ens va facilitar acostar-nos i conèixer-nos en un context al qual normalment no tindríem accés. Al seu torn, ha possibilitat descobrir maneres d'impartir la docència de manera diferent, la qual cosa ha estat molt enriquidor per a ambdues.

Encara que l'entrada a l'aula d'un company d'una altra disciplina podia semblar un element distorsionador o estrany, l'experiència ha estat la contrària. Es va viure d'una manera positiva i amb total normalitat.

La relació amb la parella ha estat excel·lent. Es va establir una comunicació fluida en un ambient de cooperació. La reunió prèvia a l'observació va facilitar la contextualització i el coneixement entre ambdues, ajudant al bon desenvolupament de l'experiència. Aquesta trobada ens va servir per compartir els plans docents i els programes detallats de l'assignatura en la qual es va realitzar l'observació i també, més concre-

tament, per conèixer el tipus d'activitat que es preveia desenvolupar en la sessió de la data acordada.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Pensem que un dels elements de millora seria tenir en compte la càrrega docent dels membres de la parella. En el nostre cas, es va donar la circumstància que ambdues coincidíem en horaris de docència, la qual cosa va dificultar trobar una sessió per poder fer l'observació. Alhora, va condicionar el tipus de sessió que es va observar. Creiem que seria interessant introduir aquest element en la coordinació en el moment de fixar les parelles o ampliar el període per realitzar l'observació.

Una ampliació del període de l'observació també permetria, potser, realitzar més d'una activitat d'observació en diferents tipus de sessions. En el nostre cas, l'experiència va ser fins a un cert punt limitada, perquè una observació es va realitzar en una classe de tipus magistral, per introduir un tema, i l'altra va ser en una sessió on es compartien experiències, després d'un període de pràctiques. En ser sessions tan distintes, en els objectius de la docència es van limitar els beneficis de l'experiència, a parer nostre.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

El projecte ha estat innovador perquè ha ajudat a obrir l'aula a l'observació entre companys. No obstant això, cal continuar treballant per superar les barreres i reticències que existeixen en la comunitat universitària. Creiem que el fet que la direcció del projecte hagi plantejat els seus objectius de manera positiva i clara és una línia de treball a seguir.

Un segon element per treballar en el futur seria l'observació entre companys de la mateixa disciplina. El coneixement disciplinari pot contribuir a enriquir l'experiència i les aportacions per millorar la qualitat docent.

En relació amb el repte d'introduir-hi la veu dels estudiants, ens sembla particularment complex. Actualment, els estudiants ja disposen

d'un canal per valorar la docència a l'aula mitjançant les enquestes de satisfacció. Les diferents expectatives i prioritats entre l'alumnat i el professorat creiem que són una dificultat afegida en el procés d'avaluació. Al nostre entendre, la participació dels estudiants en el projecte requeriria definir uns objectius més específics, un instrument amb dimensions i ítems més precisos, i la tipologia de l'estudiant participant. Es podria valorar iniciar aquesta experiència amb estudiants de màster.

Experiència 5. La familiaritat de l'altre a l'aula

› Gemma Rubio

Facultat de Dret

› Elisenda Pérez

(Facultat d'Educació)

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'observació s'ha fet en el marc de les assignatures Avaluació en Formació Professional (Serveis), del Màster de Formació del Professorat de Secundària Obligatòria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes, i Dret de Família i Successions, en el grau de Dret.

L'aspecte més positiu de l'experiència d'observació ha estat normalitzar la presència d'una altra professora a l'aula com a un element de millora de l'activitat docent. L'intercanvi d'experiències docents a partir de confrontar dues maneres de desenvolupar l'activitat docent amb dos perfils de professores força contrastats (professora permanent versus professora associada, professora veterana versus professora més novella) i també en nivells de formació i disciplines molt diverses (assignatura obligatòria en estudis de grau en un cas i assignatura obligatòria de màster en un altre, i disciplina de Dret versus disciplina d'Educació) ha restat utilitat a l'activitat, però, en canvi, ha fet que la iniciativa fos més amable i especialment ideal per iniciar-se en la pràctica del *peer review*.

Una observació disciplinària parteix d'un plantejament més experimentat i, per tant, exigent per part de l'observador, raó per la qual potser és més adequat iniciar-se en una observació no disciplinària.

D'altra banda, el fet que es tractés d'una iniciativa voluntària per part del professorat que l'ha dut a terme ha facilitat molt una experiència que, ben segur, resultaria més tensa en un context obligatori.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Malgrat que l'experiència ha estat valuosa, es considera l'oportunitat de millorar el procés en tres aspectes: el primer, relatiu a la continuïtat de l'activitat d'observació; el segon, en relació amb l'afinament de l'instrument d'observació, i el tercer, pel que fa a la composició de les parelles.

- Quant a la primera qüestió, el caràcter merament anecdòtic de l'observació, amb una única visita a l'aula, no permet aprofundir en la valoració ni, per tant, oferir un retorn del tot consistent i fa que algun dels ítems incorporats a l'instrument sigui de molt difícil valoració.
- En relació amb l'instrument d'observació, aquest era molt complet, però massa extens i de difícil interioritzar per al professor observador. Se'n podria mantenir l'extensió si l'observació es repartís en més sessions al llarg del semestre, de tal manera que s'acongués una visió més global de l'activitat docent i en cada sessió s'observessin només determinats aspectes. En tot cas, hi ha ítems relacionats amb la percepció subjectiva de l'estudiant (per ex.: «S'aconsegueix que els/les estudiants entenguin i comparteixin el valor i la rellevància de l'aprenentatge de la matèria») respecte dels quals caldria valorar la supressió i incorporar-los en un procés complementari en què s'impliqués a l'alumnat.
- Pel que fa a la tercera qüestió, el fet que l'observació es faci entre professors de disciplines/ensenyaments diferents per a una de les professores (la professora de Dret) va suposar que l'experiència no resultés plenament útil per a la millora de la pròpia pràctica docent, mentre que, per a l'altra (la professora d'Educació), va ser un element positiu; en tot cas, caldria reflexionar sobre el model i valorar si convindria plantejar una doble línia d'observació: disciplinària i intradisciplinària, amb objectius de millora de la pràctica docent diferenciats. Addicionalment, el fet que les assignatures observades siguin de nivells formatius diferents (grau i màster) amb una composició molt diferent (grups de 90 versus grups de 25 estudiants) també limita el profit d'intercanviar estratègies d'aprenentatge, atès que el perfil i el tipus de grup d'estudiants és totalment divers en un cas i l'altre.

Complementàriament, com a millora, es podria redactar un breu protocol o guia sobre com dur a terme l'observació i que inclogués, per exemple, la indicació que s'hagués d'informar els estudiants de la presència d'una persona observadora a l'aula, les reunions a desenvolupar entre observador i observat, etc.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

Caldria institucionalitzar el *peer review* mitjançant una introducció progressiva a l'aula i des d'actuacions que no es percebessin com a invasives o uniformitzadores; els departaments haurien d'organitzar l'experiència i el centre, redactar un protocol d'observació. El fet de participar al llarg d'un quinquenni de docència en un procés d'avaluació docent podria categoritzar-se com a mèrit docent degudament documentat i acreditat en col·laboració amb l'Institut de Desenvolupament Professional (IDP).

Així mateix, caldria «reclutar» estudiants de màster que es prestessin a fer d'observadors de professors de grau, amb algun incentiu per a ells, per tal d'obtenir una valoració addicional sobre la pràctica docent, diferent de la d'un altre professor i també diferent de la de l'estudiant del curs que ha de ser avaluat i que ja emet la seva valoració mitjançant l'enquestes institucionals.

Experiència 6. La predisposició per a l'aprenentatge

› Rosa Barceló

Facultat de Dret

› Mercè Alòs

Facultat d'Educació

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'experiència de *peer review* l'hem dut a terme en les disciplines Professionalització i Sortides Professionals I (grau de Pedagogia) i Dret Civil de la Persona (grau de Dret).

Si hem de destacar els aspectes positius de l'experiència d'observació, podríem assenyalar que l'entrada a l'aula d'una persona externa, d'una altra matèria totalment diferent, atès que no pertany a la pròpia disciplina, permet, en primer lloc, fer una autoanàlisi de la pròpia classe: des de la metodologia d'aprenentatge que s'utilitza fins a la predisposició de la classe (l'espai).

Així, abans de l'observació, la professora observada examina més degudament l'esquema de la classe en què serà observada: per consegüent, la metodologia d'aprenentatge prevista per aquell dia, l'activitat plantejada que es desenvoluparà i les expectatives que té, d'entrada, de la classe.

A més, la relació amb la parella es desenvolupa en tres fases: abans de l'observació, on la parella es reuneix per tal que l'observadora pugui tenir per avançat tota la informació sobre com es desenvoluparà la classe i quina és l'escaleta prevista per a aquell dia. Durant l'observació, el contacte visual amb l'observador també permet tenir *ipso facto* un *feedback* de com s'està desenvolupant. Finalment, una vegada feta l'observació, la trobada amb l'observadora permet fer una anàlisi més profunda de l'experiència, determinar els aspectes més positius de l'observació, així com també els aspectes que cal millorar.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Si bé d'entrada l'observació interdisciplinària es planteja com un punt positiu, atès que permet analitzar diferents mètodes d'aprenentatge que no es veuen en el si de la mateixa disciplina, a efectes pràctics, l'activitat podria millorar si l'observació es fes entre dos professors de la mateixa disciplina (per exemple, Dret). Això és així perquè la interdisciplinarietat aleatòria planteja dubtes tals com: el perfil de l'alumnat, que és diferent; els tipus d'estudi, que necessiten plantejaments d'aprenentatge que pot ser que no s'assemblin, i, fins i tot, l'espai físic dels ensenyaments (els tipus d'aules que es necessiten). Així, una observació donada entre una assignatura de Dret Civil i una del grau de Pedagogia planteja reptes: com dic, el tipus d'aula i el nombre d'alumnes. En el cas concret, es tractava d'una assignatura obligatòria i d'una optativa, el nombre d'estudiants d'una i de l'altra era molt divers (de fet, l'optativa registrava més alumnes que l'obligatòria) i, en conseqüència, la predisposició de l'aula pot variar força i no es pot replicar en una assignatura i una altra. Per exemple, un menor nombre d'estudiants permet agrupar-los en grups de 4 i predisposar-los en taules, també, de 4. En el cas de l'assignatura amb més estudiants, això no era possible, atès que tampoc l'aula ho permetia. És a dir, les diferències pel que fa a infraestructura entre estudis molt diferents tampoc permeten que l'observació sigui tan reeixida, ja que, al final, aquesta també ha de servir per poder replicar aspectes d'aquella en la pròpia docència.

Per tant, i en una futura revisió del procés, caldria apostar per una observació disciplinària.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

Com ja hem comentat, un dels elements de futur per millorar l'experiència ha de ser l'observació disciplinària, és a dir, en la mateixa disciplina (per exemple Dret). La mateixa disciplina ja permet, de fet, una observació «disciplinària»: per exemple, Dret Civil i Dret Constitucional, i té més sentit comparar variables que siguin similars que no pas fer-ho amb altres en què les diferències estructurals acaben complicant que s'assoleixin resultats òptims de l'exercici.

A més, caldria involucrar la veu dels estudiants en l'observació, perquè puguin també valorar *ex post* la metodologia d'aprenentatge aplicada i l'entorn de la classe a fi que manifestin ells també els seus punts de millora. Es podria plantejar l'activitat a tres bandes: observador, observat i alumnat (de fet, l'alumnat podria ocupar tots dos rols; una part com a observador i una altra part com a observat).

Experiència 7. La riquesa de la llengua com a interacció a l'aula

› Lidia Daza

(Facultat d'Educació)

› Ana Sánchez

(Facultat de Dret)

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'experiència de *peer review* l'hem dut a terme en les disciplines Tutoria i Orientació (Màster de Formació del Professorat de Secundària Obligatoria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes) i Dret Internacional Públic –anglès– (grau de Dret).

La supervisió d'experts, a priori, es presenta com un gran repte davant el desenvolupament professional del docent universitari. Tenint en compte la tradició d'hermetisme que hi ha a les aules i la llibertat de càtedra com a principi fonamental en l'educació superior per garantir la llibertat d'ensenyar i discutir idees sense restriccions ni censures externes, aquest tipus d'accions poden presentar resistències a nivell de sistema. Tanmateix, des d'un punt de vista de transparència, de voluntat de millora i innovació en l'ensenyament, i d'avançar vers aprenentatge més holístic i interdisciplinari, penso que és necessari apostar per aquest tipus d'experiències, creant espais de diàleg i reflexió des del respecte i el reconeixement professional mutu.

En aquest sentit, des d'un nivell més micro i particular, la implicació nostra en l'experiència ha estat, de partida, des de la curiositat i l'afany d'avançar i millorar en les nostres competències docents. Això ha donat lloc a una motivació inicial que ha impulsat una mirada introspectiva respecte al nostre fer en el dia a dia dins l'aula. D'altra banda, el fet de saber-se observat i haver demanat ser-ho, amb especial interès sobre algunes qüestions concretes o en relació amb aspectes de la docència que li preocupen a cadascú, pot ser en si mateix un mecanisme per millorar aquell aspecte. En parar atenció a com fer o deixar de fer quelcom i sabent que ens puntuaran sobre precisament allò pot influir directament en el nostre comportament. D'alguna manera, és com si el fet de

participar en una observació ja et fes més conscient del que fas malament o t'alerta sobre com millorar o tenir en compte aspectes concrets.

El primer pas abans del procés d'observació en si, el d'escollir entre tots els indicadors definits a la graella aquells elements que un considera essencials i sobre els quals l'observador posarà la mirada, també ajuda a fer una mena d'autoexamen o autocrítica sobre la nostra docència. Tot i que alhora resulta molt positiu que ens observin en tot, no només en allò en què pensem que tenim més problemes, sinó també on pensem que anem bé, ja que potser estem equivocades i sempre pot haver-hi marge de millora en la resta dels àmbits.

També resulta enriquidor el procés de coneixença amb altres docents. Les noves relacions creades impacten en la manera d'entendre altres tipus de fer docència alhora que comparteixes reptes comuns o lliçons apreses en altres contextos. I afegiria que, si bé inicialment podia haver dubtes sobre el valor de fer observacions entre docents de diferents disciplines, el resultat ha desmuntat qualsevol creença en aquest sentit. Pensem que ha suposat una major riquesa i aprenentatge sobre metodologies i cultures docents.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Algunes idees de millora podrien ser l'eliminació dels minuts concrets d'observació (ja que molts dels elements impacten en la docència de manera transversal) o la possibilitat d'afegir algun element no previst a la rúbrica, si és que crida molt l'atenció durant l'observació i pot oferir una bona recomanació a l'observat.

Així mateix, es pot millorar animant les parelles a presentar no només la rúbrica negociada i escollida, sinó també una mena de fitxa amb informació prèvia que permeti contextualitzar la sessió de docència, amb dades sobre el tipus de grup, assignatura i dinàmiques sobre les quals funciona una sessió, per garantir que l'observadora s'integra i entén perfectament els paràmetres habituals de funcionament dins aquella aula concreta. Per aquest motiu, es podria considerar també que l'observació fos entre personal, si no de la mateixa disciplina, sí almenys de la mateixa facultat. Tot i que considerem que una observació exter-

na com la que s'ha organitzat també té utilitat, donada la veritable naturalesa «externa» i «aliena» de l'observador respecte de l'observat.

Considerem que la concreció de la rúbrica vindrà donada per l'objectiu específic que tingui l'exercici de supervisió entre docents. És a dir, si es tracta d'observar o posar el focus sobre competències més pedagògiques vinculades al contingut, segurament serà més pertinent que els docents siguin de disciplines afins, i també en condicions d'aula i de dimensions de grup similars. Ara bé, si parlem de competències més transversals vinculades a la comunicació, la competència digital, ètica, interpersonal o de diversitat, entre altres, pot ser molt enriquidora la figura d'un observador «extern», és a dir, d'una disciplina diferent.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

Si bé el fet que hi hagi un observador genera obligatòriament un element d'experiment, el fet que l'observador pugui mantenir-se tant al marge de l'experiment observat com sigui facilita l'objectivitat de l'exercici i dels resultats. És, doncs, recomanable, que l'observador/a es pugui introduir el més subtilment possible dins l'aula.

Per afrontar possibles reptes de l'avaluació de la docència, els participants en el projecte han de mantenir la ment oberta i amb predisposició a rebre crítiques constructives i recomanacions.

Pel que fa a la veu i opinió dels estudiants, podria estudiar-se la possibilitat que, en un espai segur, de confiança i anonimat, emplenessin també ells una fitxa amb els punts forts i punts febles que troben de la docència. És a dir, que ells tinguessin la seva pròpia rúbrica. Seria recomanable que els estudiants ho fessin un altre dia, diferent del dia que assisteix l'observador/a, perquè així es puguin comparar els resultats d'un col·lectiu amb els de l'observador/a al llarg del curs (i no tot un mateix dia, en què el docent «se sap» observat per tothom).

Considerem que aquest tipus d'experiències són un element clau de la millora i innovació de la docència, i, per tant, proposem que siguin reconegudes com a part del procés d'avaluació de l'exercici docent del professorat universitari mitjançant (els anomenats *quinquennis docents*).

Finalment, aquest procés de supervisió d'experts no tindria sentit si no se'n deriva un pla de treball en què s'identifiquin uns objectius de canvi i millora en la pràctica docent que fossin d'alguna manera monitorats i autoavaluats per identificar-ne i valorar-ne l'impacte posterior, tant per part del professorat com de l'alumnat. D'alguna manera, ja s'inclou de forma subjectiva en l'autoinforme que es demana al professorat per a l'obtenció dels quinquennis docents. Però caldria plantejar indicadors, més enllà de l'autoavaluació que fa el mateix docent, que permetessin mesurar aquest impacte.

Experiència 8. Continuar aprenent més enllà de l'experiència consolidada

› **María Rosa Buxarrais**

Facultat d'Educació

› **David Vallespín**

Facultat de Dret

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

La valoració de l'experiència viscuda a conseqüència de les observacions que s'han dut a terme, respectivament, a les disciplines d'Educació Moral (grau de Pedagogia) i Dret Processal Civil (grau de Dret) ha estat molt positiva. Ens ha permès, després d'una primera trobada personal per conèixer la planificació docent i d'avaluació de les dues disciplines, afrontar l'observació a les aules, tot ponderant l'estructura de cadascuna de les sessions, el foment de l'interès per part de l'alumnat, la interrelació dialògica, i les estratègies i recursos per al foment de l'autoregulació.

L'anàlisi de la docència s'ha objectivat mitjançant la realització de les fitxes d'observació corresponents, que, més tard, ens han permès elaborar, a cadascun dels implicats, un informe general en què s'han recollit els aspectes docents que més ens han cridat l'atenció de l'observat, tant en positiu com en negatiu, amb menció especial de la descripció de la lliçó, objectius, contingut, mètodes d'aprenentatge, i relació i foment de la participació de l'alumnat a l'aula. Fruit d'aquesta reflexió, hem identificat les fortaleces de cada docent, i hem posat sobre la taula un conjunt de recomanacions i suggeriments a avaluar per l'observat i que, arribat el cas, li puguin permetre reflexionar amb vista a millorar la seva qualitat docent. Informes individuals de cada observador que s'han transmès als observats amb l'objectiu d'avaluar, individualment i conjuntament, tot allò que han après fruit de la seva participació en projecte de *peer review* i, per extensió, pensar com introduir-ho, immediatament, en la seva tasca docent al llarg del proper curs acadèmic.

La relació amb la parella d'observació ha estat fantàstica i fructífera en tot moment (comoditat). Volem fer valdre que l'observació s'hagi dut a terme entre dos docents que pertanyen a àmbits de coneixement diferents, ja que això ens ha permès prendre consciència de diferents formes de fer quant a l'activitat docent, així com de les diferents realitats del nostre alumnat.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Quant a la fitxa d'avaluació, semblaria recomanable tenir present la dificultat que implica anotar una gran pluralitat de dades havent d'explicitar la temporalitat concreta del moment de la seva producció. D'igual forma, també creiem necessari apostar perquè se simplifiquin alguns passatges que ens han semblat reiteratius. Tot i la valoració positiva que hem reflectit en l'apartat anterior en relació amb la interdisciplinarietat dels observadors, la qual ens ha permès defugir els costums docents de cada àmbit de coneixement, el cert és que també creiem que això no hauria de ser cap obstacle a l'hora de plantejar el complement d'aquesta experiència amb una altra observació, més endavant, de perfil més disciplinari.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

Els reptes detectats arran de l'experiència compartida els hem agrupat, en el nostre informe final, en funció dels observats. Pel que fa a la persona observada dins el grau de Pedagogia, els desafiaments són els següents: relacionar de forma més directa la part teòrica i la part pràctica de les diferents lliçons, esforçar-se per assolir una participació de l'alumnat més natural, introduir una part final de resum de la classe i comentari d'allò que s'ha treballat al campus virtual, i procurar adaptar el to de veu, al llarg de la sessió, a allò que volem transmetre en cada moment a l'aula. En el cas de l'observat dins el grau de Dret, aquests reptes responen a la necessitat d'esforçar-se per fomentar una major participació de l'alumnat a l'aula, introduir un parell d'aturades en la sessió per comprovar que l'alumnat segueix l'explicació, fer servir un to de veu canviant segons allò que vulgui transmetre en cada moment i,

en funció de la tipologia de l'aula, desplaçar-se per la classe amb l'objectiu d'incrementar la interacció docent-alumne.

Quant als obstacles en relació amb l'avaluació docent, creiem que caldria incorporar la participació voluntària en activitats de *peer review* per part del professorat universitari com un dels ítems a valorar en positiu, juntament amb d'altres, per als avaluadors. I no tant en funció dels resultats de l'observació com, més aviat, com a indicatiu raonable de la preocupació del docent per la seva formació continuada i millora de la seva qualitat dins l'aula. En aquest nou context, també defensem la participació de l'alumnat en l'experiència, donant-li veu, sigui a través de l'obertura d'un debat conjunt amb l'observador o, si és el cas, reflexionant sobre la forma de copsar les seves opinions sobre la qüestió mitjançant un model d'enquestes nou.

Experiència 9. L'ambient reflexiu per la interrelació

› Pilar Figuera

Facultat d'Educació

› Montse Casanellas

Facultat de Dret

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'experiència de *peer review* l'hem dut a terme en les disciplines L'Orientació i les Transicions Laborals (Màster de Psicopedagogia) i Dret Financer i Tributari (grau de Dret).

L'observació a l'aula per part d'una persona externa ha aportat una sèrie d'elements enriquidors que, sens dubte, contribueixen tant a l'anàlisi crítica de la pràctica docent com a la millora del procés d'ensenyament i aprenentatge i la gestió de l'aula.

La presència d'una persona aliena a l'entorn habitual promou un ambient reflexiu, tot oferint una perspectiva objectiva sobre les interaccions entre estudiants i docents. L'observació ajuda a posar en relleu tant les fortaleeses com les àrees de millora en les estratègies pedagògiques i en la interacció docent-estudiant. Aquesta intervenció externa, a més, aporta una objectivitat que pot ser difícil d'aconseguir en autoavaluacions i, alhora, aquesta mirada externa permet identificar matisos que podrien passar desapercebuts per als mateixos docents, els quals sovint estan immersos en la seva rutina diària, tal com hem pogut comprovar en l'experiència de *peer review*.

L'observació directa proporciona l'oportunitat d'avaluar de manera concreta les estratègies pedagògiques emprades. En la nostra experiència, ha estat especialment útil per identificar metodologies que fomenten l'aprenentatge de l'alumnat i l'atenció i la participació activa del grup classe, així com per ressaltar pràctiques que afavoreixen l'aprenentatge col·laboratiu. En aquest context, el procés d'observació d'experts ens ha permès constatar la importància que té la capacitat de la docent per crear un espai de reflexió, ja que contribueix, de manera clara i directa,

en la motivació de l'alumnat, el desenvolupament de l'autoconfiança i el pensament crític. Un enfocament eficaç cap a la resolució de problemes i la proposta de mesures concretes davant les dificultats detectades durant el desenvolupament de les classes afavoreix la participació activa. Aquest enfocament no sols incrementa la capacitat crítica de l'alumnat, sinó que també els ajuda a vincular el contingut teòric amb la realitat professional i social en la qual estan immersos.

Així mateix, l'observació d'experts permet als docents reflexionar de manera conjunta sobre les seves pràctiques, identificar punts en comú i treballar en la millora d'aspectes concrets de la seva metodologia. El fet de treballar en el procés d'observació en tàndem amb una altra docent d'un àmbit disciplinari diferent ha resultat especialment beneficiós en facilitar l'intercanvi d'idees i experiències, alhora que obre les portes a un procés de reflexió més global del procés d'ensenyament i aprenentatge dels estudiants universitaris. En aquest sentit, les observadores van destacar la capacitat de la docent respectiva a l'hora de generar un ambient de confiança, no sols amb els estudiants, sinó també amb la seva companya docent, afavorint, així, un clima propici per a l'aprenentatge col·laboratiu.

En resum, l'experiència d'observació ha proporcionat una anàlisi detallada de la pràctica docent, en què destaquen aspectes positius com ara la introducció d'una mirada externa, l'anàlisi reflexiva de les estratègies emprades, el treball col·laboratiu entre docents i la capacitat de crear un ambient participatiu i vinculat a la realitat professional. Aquests elements subratllen la importància de l'observació com a eina de millora continuada en l'ensenyament universitari.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Malgrat els beneficis clars que s'han observat en l'experiència d'observació, també s'han identificat àrees que podrien millorar-se per optimitzar aquesta pràctica com una eina de desenvolupament professional continu. A continuació, es detallen les principals àrees clau que haurien de prendre's en consideració per tal de millorar-les.

En primer lloc, encara que l'observació a l'aula és una eina valuosa, es recomana establir un protocol més estructurat que guiï tant els ob-

servadors com els docents. Un aspecte crític per millorar l'efectivitat d'aquesta pràctica és la definició clara d'objectius abans de l'observació. Això ajudaria a assegurar que les observacions se centrin en aspectes específics de l'ensenyament que estiguin directament alineats amb les metes pedagògiques del docent i del programa educatiu. Per exemple, si l'objectiu principal és millorar la participació de l'alumnat, l'observació hauria d'enfocar-se en com el docent fomenta la interacció i el compromís a l'aula. Aquest enfocament dirigit facilitaria una retroalimentació més útil i viable.

L'observació ha de ser vista com un procés dinàmic i continu, no com un esdeveniment aïllat. Se suggereix una revisió periòdica dels criteris i mecanismes d'observació per garantir que continuïn sent rellevants i estiguin alineats amb el context pedagògic. Per exemple, alguns aspectes que podrien beneficiar-se d'una major flexibilitat són els ítems avaluats i la durada de les sessions d'observació, ja que alguns criteris són difícils d'avaluar en una sola sessió. Una opció seria permetre l'observació en diverses sessions per obtenir una imatge més completa de la pràctica docent i de l'entorn d'aprenentatge.

Així mateix, és crucial crear un espai segur per al *feedback*, en el qual els docents se sentin secundats i no jutjats. L'observació ha de veure's com una oportunitat per al creixement professional i no com un mecanisme d'avaluació sancionadora. Això pot aconseguir-se a través de diàlegs de retroalimentació més oberts i constructius, on l'observador actuï com un «col·lega crític» que ofereix suggeriments i punts de vista que convidin a la reflexió, en lloc d'imposar judicis. Aquest enfocament col·laboratiu fomenta una cultura de confiança i permet que els docents adoptin una postura més receptiva cap a l'observació, ja que la perceben com una ajuda per millorar la seva pràctica i no com una avaluació formal del seu acompliment.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

L'experiència d'observació ha generat aprenentatges importants i ha revelat una sèrie de reptes i oportunitats que podrien marcar el desenvolupament futur d'aquesta pràctica. A continuació, es detallen els ele-

ments principals que haurien de ser considerats per consolidar l'observació com una eina eficaç de millora docent.

En primer lloc, creiem que un dels desafiaments identificats més importants és el de transformar l'observació en una pràctica regular i sistemàtica, en lloc de ser una intervenció aïllada o esporàdica. Perquè l'observació sigui una eina efectiva de millora continuada, és crucial que s'institucionalitzi dins la cultura docent, promovent un entorn en el qual els docents se sentin còmodes en ser observats i rebre *feedback*. Un obstacle freqüent és la resistència inicial a l'observació, vista com un judici de competència i no com una oportunitat de creixement. Superar aquesta resistència requerirà un canvi cultural dins les institucions educatives, en les quals s'haurà de treballar per contextualitzar l'observació com un procés col·laboratiu que involucra col·legues crítics que es donen suport mútuament per millorar les seves pràctiques docents.

D'altra banda, un dels aspectes més complexos del procés d'observació és la integració dels resultats en els sistemes formals d'avaluació docent. Perquè l'observació serveixi de base per al desenvolupament professional genuí, serà necessari replantejar com s'utilitza aquesta informació, que, creiem, hauria de ser vista com una oportunitat per identificar àrees de desenvolupament, alhora que per proporcionar suport personalitzat. Aquest canvi en l'enfocament de l'avaluació docent permetria que l'observació es converteixi en una font de retroalimentació formativa, que motivés els docents a millorar les seves competències i habilitats pedagògiques sense por de represàlies.

Finalment, incloure la perspectiva dels estudiants en el procés d'observació seria un pas clau per obtenir una avaluació més integral. Les seves opinions i experiències poden proporcionar informació valuosa sobre com les estratègies docents impacten en el seu aprenentatge. Establir mecanismes de participació estudiantil seria un repte a considerar per a futures implementacions.

A més dels reptes identificats, l'observació pot convertir-se en una porta oberta cap a la innovació pedagògica. A través de l'observació sistemàtica de les pràctiques docents, és possible detectar patrons o àrees on la innovació podria aportar millores significatives. Aquest enfocament

ment proactiu, en què l'observació no sols detecta problemes, sinó també oportunitats per experimentar amb noves metodologies, pot transformar l'experiència educativa per a docents i estudiants.

En conclusió, els elements de futur que es deriven de l'experiència d'observació giren entorn de la consolidació de l'observació com una pràctica regular, la seva integració en processos d'avaluació docent més formatius, la inclusió de la veu dels estudiants i l'exploració del seu potencial com a eina per a la innovació pedagògica i la formació contínua. Si s'aborden aquests reptes i oportunitats, l'observació pot convertir-se en un pilar clau per a la millora i l'enriquiment de la docència universitària.

Experiència 10. Un mateix ensenyament: mirades complementàries

› Laura Martínez

Facultat d'Infermeria

› Sara Pedregosa

Facultat d'Infermeria i Fisioteràpia

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'experiència de *peer review* l'hem dut a terme en les disciplines Bases Fisiopatològiques per l'Atenció a la Persona (grau d'Infermeria) i Fonaments Històrics, Teòrics i Metodològics (grau d'Infermeria).

Per a nosaltres, l'experiència ha estat satisfactòria. Ha estat un procés que ens ha brindat l'oportunitat de conèixer campus diferents, i conèixer l'assignatura i el temari de les dues professores ens va facilitar centrar-nos en la classe. El que més ens va costar va ser el minutatge dels ítems, ja que ens vam centrar a identificar els punts de la rúbrica i no estàvem tan pendents del moment exacte en què es produïen.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Considerem que es podria valorar la realització de dues observacions per persona o una observació cada any. Sabem que el temps i tot el treball que tenim cadascun dificulta aquesta opció, però creiem que es podria valorar. Considerem que sempre hi ha coses per millorar i no tot ho podem fer alhora.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

Ens agradaria proposar aquesta experiència entre els professors del grau i entre altres facultats d'Infermeria (com vam fer nosaltres). Un dels reptes és aconseguir que els estudiants s'impliquin més i facin l'avaluació dels professors que se'ls facilita cada curs. A les reunions dels delegats amb els coordinadors de grau es valoren i es fan comen-

taris respecte dels professors, però, a l'hora de recollir les avaluacions dels professors, és escàs el nombre d'alumnes que les porten a terme.

Experiència 11. El respecte a l'hora d'observar i acompanyar el company

› Esther Martin

(Facultat de Dret)

› Amèlia Tey

(Facultat d'Educació)

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'experiència de *peer review* l'hem dut a terme en les disciplines Sistema de Drets i Llibertats (grau de Dret) i Axiologia i Educació en valors (grau de Pedagogia).

La vivència com a observadora ha permès visualitzar com es fa la docència en un altre grau, amb unes dinàmiques diferents de les del grau de Dret, no tan sols pel volum d'estudiants a l'aula, sinó també per l'aula en si, que facilita sessions més dinàmiques. Com a persona observada, he de dir que ens hem sentit prou bé, però sí que és cert que t'obliga a preparar la sessió de tal forma que la teva parella pugui comprendre o analitzar el perquè de la metodologia emprada i intentar fer la classe de forma més dinàmica, establint un inici i un final de sessió, aspectes que no sempre es poden tenir en compte la docència ordinària a l'aula. La relació personal va ser molt correcta, molt respectuosa i no em va fer sentir gens incòmode.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Només destacaríem, potser, dues necessitats: que no es reduís a una única observació, seria necessària observar dues o tres sessions la parella per adequar millor el procés; i que les parelles fossin del mateix grau, perquè creiem que les dinàmiques són, i segurament, han de ser força diferents, afegint que una assignatura és de primer curs i l'altre de tercer.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

Com a repte en la docència, cal intentar que les classes siguin unitats individualitzades, un aspecte que és molt difícil en grups de més de 80 estudiants i en què, de vegades, donar veu als alumnes comporta fragmentar la sessió. Aquest curs hem après a fer les sessions teoricopràctiques més curtes i a reservar, al final de la sessió, 15 minuts perquè els estudiants plantegin dubtes o proposar-los qüestions concretes de treball grupal que són analitzades en la propera sessió.

Experiència 12. La inquietud, l'ingredient essencial per iniciar el camí

› Juan Carlos Hortal

Facultat de Dret

› Mercedes Torrado

Facultat d'Educació

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'experiència de *peer review* l'hem dut a terme en les disciplines Fonaments de Dret Penal i Teoria del Delicte (grau de Dret) i Política i Gestió de Qualitat en Educació Superior (Màster d'Investigació i Canvi Educatiu).

A tothom que ens hem implicat en aquesta experiència ens mou una mateixa inquietud sobre com podem motivar els estudiants i millorar el seu procés d'aprenentatge en les nostres assignatures i, alhora, també, ens caracteritza tenir un interès especial sobre com millorar la nostra docència. La participació en el projecte de *peer review* ens ha permès intercanviar experiències docents, tenir un mirall que ens faci veure com som com a docents, com gestionem l'aula i, alhora, una oportunitat per compartir i reflexionar sobre la nostra docència. Tot plegat, la participació en aquest projecte ha estat molt positiva i ha estat una experiència nova per a tots dos. El fet que fóssim professors d'àmbits disciplinaris diferents i que no ens coneguéssim prèviament ha estat encara més enriquidor. A banda de ser professors amb una llarga trajectòria docent, cap dels dos havíem viscut una experiència semblant: ser observat i ser observador. Per tant, davant les sessions d'observació teníem molta curiositat, dubtes sobre com fer l'observació i aplicar la rúbrica i, també, per què no dir-ho, cert nerviosisme i moltes expectatives.

El dia de les observacions havíem de canviar el nostre rol quotidià com a docent i com a investigador. Havíem d'adoptar una mirada analítica, anar més enllà del mateix contingut de l'assignatura que s'impartia i mirar de copsar l'essència de la pràctica docent i com aquesta podia o

no influir en el clima d'aprenentatge de l'aula. Un repte gens fàcil. En el moment de preparar-nos les observacions, tots dos vam tenir clar que la nostra finalitat era identificar aspectes de millora de la nostra docència i poder-los compartir al finalitzar l'experiència. Ara, des de la distància, creiem que ho vàrem aconseguir. Mentre érem observats, va imperar el jo com a docent i, pocs minuts després d'haver-se iniciat la classe, ens vam oblidar de la presència de l'altre. Molt curiosa, la situació.

En el moment de compartir les nostres impressions de l'observació, vam coincidir a identificar trets comuns de la nostra docència: cuidar les mirades amb els estudiants, posar constantment exemples pràctics i estimular les classes participatives en tot moment; en definitiva, identificar metodologies que potencien el procés d'ensenyament i aprenentatge.

Certament, l'activitat d'observació a l'aula ens ha permès reflexionar conjuntament i des d'una mirada externa fer-nos més conscients de les nostres potencialitats i debilitats en el moment d'impartir una classe, molt més enllà del seu contingut. Realment, ha estat una experiència molt positiva i que valdria la pena ampliar i repetir.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Aquesta experiència ens ha ajudat a reflexionar i trobar sentit al que fem en el context de l'assignatura-classe. No obstant això, hi ha alguns aspectes que es podrien millorar, fonamentalment, si el *peer review* es vol introduir com a pràctica de millora docent.

Les opinions coincideixen en el fet que l'eina d'observació o rúbrica, així com el seu ús, es pot millorar notablement. Encara que les dimensions i els aspectes de la rúbrica es van consensuar abans que la fes servir l'equip de professors del projecte, no va haver-hi un pilotatge previ. El protocol d'observació és massa llarg, feixuc i, en alguns casos, repetitiu. Per exemple, es podria eliminar el temps d'observació de cada acció, que és una informació que no aporta ni tampoc és l'objectiu de l'observació més enllà d'indicar si és a l'inici de la classe o al final. Emplenar la rúbrica es fa difícil alhora que observes; per això, primer es van prendre notes de camp i, amb posterioritat, es van omplir els

diferents apartats de la rúbrica, com si es tractés d'un qüestionari. Es podria valorar reduir la dimensionalitat del protocol d'observació i interrelacionar els aspectes quantitatius i qualitatius recollits a manera de triangulació i validació de l'observació.

Un altre aspecte que es podria valorar és reduir el coneixement dels aspectes que seran objecte de l'observació quan ets observat. Potser aquest fet ha pogut condicionar, conscientment o inconscientment, la nostra actuació docent, si més no al principi de la sessió. Per això, es podria considerar distribuir diferents rols d'observador i d'altres d'observats i garantir, així, la neutralitat. Aquesta feblesa es reduiria si es fessin més observacions en diferents moments i no fos una pràctica única i aïllada.

El fet d'observar docents d'altres disciplines ho hem valorat molt positivament, però potser s'hauria d'equilibrar què s'observa. Les dinàmiques a l'aula són molt diferents, en funció de la grandària del grup classe, de si l'assignatura és de grau o màster o, fins i tot, si la sessió de classe és pràctica o teòrica. Hauria estat interessant comparar tipus de docència en funció del curs.

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

Estem d'acord que l'avaluació de la nostra tasca com a docent ha de ser una eina de millora constant. Fonamentalment, ens ha de permetre reflexionar i valorar la inclusió d'innovacions per optimitzar la nostra tasca i, alhora, fer-la possible i viable. Per tant, els sistemes d'avaluació institucionals han de posar al servei del docent universitari aquests elements de millora, més enllà d'informar sobre els resultats de les enquestes d'opinió que emplenen els estudiants en finalitzar l'assignatura o de ser utilitzada com a eina fiscalitzadora i vinculada a complements econòmics. Però com fem el canvi?

Un repte important té a veure en el fet de com fer una avaluació docent més qualitativa i que inclogui pràctiques d'observació i retroalimentació de la nostra docència sense col·lapsar el sistema d'avaluació en universitats grans, com és la Universitat de Barcelona. Potser una solució seria diferenciar el sistema d'avaluació establert d'un altre

tipus d'avaluació vinculada amb una proposta de millora concreta. Conjugant dos sistemes d'avaluació docent, un d'obligatori associat als sistemes de garantia de la qualitat de les titulacions/universitats amb un altre de caràcter voluntari i només per a un grup reduït de docents cada curs, en què poder incloure com a pràctica l'observació a l'aula i sessions de correflexió.

Una altra qüestió clau en la valoració que fem de l'experiència en el *peer review* és com considerem la veu de l'estudiant, no només d'una sessió concreta d'avaluació, sinó de l'actuació docent del professor al llarg de l'assignatura, des d'una perspectiva complementària i de clara millora. Potser es podria incloure en l'observació un estudiant que permetés triangular opinions des de diferents rols.

Experiència 13. Com superar els entrebancs si la finalitat és compartida

› Eva Ferraz

Facultat d'Educació

› Robert-Guerau Valls

Facultat d'Educació

Aspectes positius de l'experiència d'observació (elements: entrada a l'aula d'una persona externa, anàlisi de la docència, la relació amb la parella...)

L'experiència de *peer review* l'hem dut a terme en les disciplines Models i Estratègies per la Inserció Professional (Pedagogia) i L'anàlisi de les dades quantitatives (Màster de Pedagogia Hospitalària).

El nostre procés d'observació va estar menys planificat del que segur que ens hauria agradat a tots dos. Primer, nosaltres no vam poder fer l'observació fins al segon semestre, ja que era quan tots dos teníem docència. Així mateix, el Robert estava enmig del procés de consecució de la plaça i no tenia gaire clara la docència que havia de donar; en el moment de les observacions estava fent substitucions i això va complir una mica la gestió. El cas és que el procés previ a l'observació podria haver estat una mica més estructurat. Al final vam trobar un dia per fer les observacions, però no vam tenir gaire marge per fer una preparació prèvia de coneixença de l'assignatura i la tipologia d'alumnat. La càrrega laboral va impedir una planificació de l'entrada. Aquest bagatge previ més ampli ajuda a entendre millor on s'ubicava la classe observada, el contingut global de l'assignatura, les característiques del grup observat, etc.

Tot i aquests entrebancs inicials, l'alumnat va estar informat de l'acció i la va viure de manera natural i en cap cas va suposar una distracció en la docència. Es podria veure com que, en el cas personal del Robert, va servir per preparar amb més atenció als aspectes formals i pedagògics de la sessió.

Aspectes a millorar (necessitats per introduir aquesta pràctica com a element de millora, revisió del procés)

Com a qüestions a tenir en compte pel que fa al procés d'observació, per al futur es podria establir com a obligatòria, amb propostes de punts a recollir, una primera trobada amb el nostre company d'experiència, i també una sessió posterior a les dues observacions, per valorar-les de manera conjunta i per resoldre, si escau, punts pendents.

Pel que fa a la rúbrica d'observació, el fet de tenir prèviament els ítems d'observació genera, inevitablement, que vigilis i asseguris, en la teva sessió, que alguns dels aspectes hi apareixen. Altres ítems també t'ajuden a visualitzar que s'observaran aspectes i elements que ja utilitzes en les teves classes. La rúbrica d'observació és molt detallada i abasta les dimensions necessàries que cal tenir en compte en la docència universitària. No obstant això, potser caldria una revisió d'alguns ítems, atès que l'observació s'ha realitzat en una sola sessió i alguns dels ítems podrien estar més vinculats a una observació de més llarga durada o a una tasca que comencés i finalitzés amb la docència del mateix docent (i, fins i tot, una reflexió conjunta amb l'alumnat).

De la mateixa manera, com que l'observació es basa en una única classe, no es pot saber si el docent, en aquesta assignatura, utilitza altres metodologies didàctiques que també potenciïn la reflexió i la construcció de coneixement entre l'alumnat.

Potser seria interessant planificar una observació al llarg del curs (3 sessions + treball durant el curs + un grup de discussió amb l'alumnat a partir dels resultats obtinguts).

Elements de futur (reptes a partir de l'experiència compartida, obstacles en relació amb l'avaluació docent, com ara introduir la veu dels estudiants)

Crec que la connexió entre ambdós docents ha sigut bona, s'han respectat els espais de cadascú i, alhora, s'ha analitzat la feina de l'altre de manera objectiva. L'observació en si va ser molt enriquidora. Poder gaudir d'una sessió d'un company és tot un plaer i sentir que pots contribuir a la millora és molt agradable.

Penso que en ambdós casos ens identifiquem amb els resultats obtinguts i l'observació realitzada per la parella.

Per acabar, ens agradaria proposar un conjunt de possibles accions per continuar treballant a partir d'aquesta experiència compartida:

- Fer alguna posada en comú de les conclusions de les observacions.
- Organitzar algunes sessions formatives per compartir bones pràctiques observades.
- Crear una plataforma entre tots els docents participants per compartir metodologies innovadores, experiències i resultats obtinguts arran de l'ús d'algunes activitats, noves propostes, etc.
- Incorporar algun grup d'interès més, com ara l'alumnat, al qual es pogués fer preguntes específiques sobre la pràctica del seu docent i veure si coincideixen amb les valoracions del docent que observa en el *peer review*.

SÍNTESI DE L'EXPERIÈNCIA. VEUS CREUADES

A partir de l'aprenentatge derivat del treball col·laboratiu dels 27 docents que han participat en aquesta experiència, compartim amb les persones lectores vivències creuades:

- La pràctica d'observació ens ha permès prendre consciència i reflexionar sobre l'estructura les sessions a analitzar, la interrelació dialògica, les estratègies i recursos emprats per promoure l'autoregulació, i el foment de l'interès de l'alumnat. És un element enriquidor per pensar sobre la docència.
- Es podria pensar en la incomoditat de sentir-se observat per un altre professor i, si bé aquesta inquietud pot estar present, es veu superada amb escreix per les possibilitats que obre aquest joc de mirades especulars a través dels ulls d'un altre docent per identificar i valorar les potencialitats i febleses que tenim com a docents. Creiem que, des d'aquesta perspectiva, es donen les condicions necessàries per plantejar propostes de millora per créixer com a professorat universitari.
- Un dilema per reflexionar-hi. D'igual forma, i sense perjudici d'haver valorat positivament el fet que la persona observadora hagi estat un docent totalment aliè al nostre camp professional (la qual cosa ens ha permès obtenir un *feedback* centrat, estrictament, en les habilitats i les competències professionals, més enllà dels continguts i de les qüestions de fons, que són més pròpies de la disciplina), considerem com a proposta de millora que aquesta segona pràctica d'observació docent es podria dur a terme amb un altre docent del mateix àmbit disciplinari.
- Quant a la fitxa d'avaluació, semblaria recomanable tenir present la dificultat que implica anotar una gran pluralitat de dades havent d'explicitar la temporalitat concreta del moment de la seva producció. Per a la seva execució, s'ha d'estudiar el temps de dedicació al procés d'implementació. En aquest cas, fruit de l'experiència, proposem observacions més curtes i més llargues (els objectius s'han d'especificar molt bé en aquest procés).
- Caldria institucionalitzar el *peer review* mitjançant una introducció progressiva a l'aula i des d'actuacions que no es percebessin com a in-

vasives o uniformitzadores; els departaments haurien d'organitzar l'experiència i el centre, redactar un protocol d'observació.

- Un element per incorporar en el futur és la implicació dels estudiants en aquests processos, per contrastar i triangular les orientacions aportades des de la visió dels experts.

Finalment, cal remarcar que la proposta té la finalitat d'aportar nous elements de qualitat a l'anàlisi de la docència universitària. S'ha d'estudiar l'encaix d'aquesta proposta i el d'altres de derivades en la mateixa línia d'actuació en l'estructura universitària i, per a això, programes com el Docentia o els criteris a les avaluacions docents d'ANECA o agències autonòmiques han d'estudiar la integració i connexió amb un reconeixement institucional més ampli de la rellevància amb l'anàlisi de la millora docent.

REPTES DE FUTUR. CAP A ON ANEM

El desenvolupament i implementació del *peer review* com a eina d'anàlisi de la pràctica docent universitària, en el marc del projecte presentat, ha posat en evidència la seva funcionalitat com a estratègia per a la millora sistemàtica de la qualitat educativa. És una estratègia coneguda, sobretot per la literatura, però molt poc utilitzada en la nostra cultura acadèmica. De fet, a més, qualificar l'observació d'experts de *peer review* ja revela una clara intencionalitat, en el sentit d'equiparar-la a allò que és tan habitual en recerca disciplinària, quan s'avaluen els resultats obtinguts i publicats per altres col·legues.

Lluny de concebre's únicament com un mecanisme d'avaluació, el *peer review* es consolida, sobretot, com una pràctica de metareflexió pedagògica col·laborativa, amb potencial per esdevenir part integrant dels processos de desenvolupament acadèmic del professorat.

Els resultats obtinguts constaten que la revisió d'experts, quan és contextualitzada de manera voluntària, pactada i amb garanties clares de confidencialitat i respecte mutu, afavoreix la generació de nous sabers pedagògics i fomenta una cultura docent compartida, orientada a la millora contínua. L'obertura de l'aula universitària a la mirada d'altres professionals del mateix entorn, tant si es tracta dels mateixos contextos disciplinaris com si són diferents, ha permès confrontar pràctiques, metodologies i posicionaments didàctics des d'una perspectiva enriquidora i transversal.

A més, l'observació d'experts desencadena una reflexió més profunda i amb nous horitzons sobre la pròpia docència. Sovint els docents ens fem esclaus d'allò que hem vist fer i també de les nostres pròpies rutines. Quan un agent extern examina, en peu d'igualtat, la nostra actuació docent, ens pot fer conscients de qüestions en què mai havíem pensat i, al mateix temps, ens pot fer reflexionar sobre qüestions que havíem donat per evidents i pràcticament inqüestionables.

Tanmateix, les aportacions recollides també assenyalen la necessitat de considerar la complementarietat entre observacions interdisciplinàries i intradisciplinàries, en funció dels objectius d'anàlisi i del nivell de

profunditat requerida. La pràctica de l'observació entre membres d'una mateixa disciplina té la virtut d'enfortir la identitat docent disciplinària, una cosa que el moviment SoTL reivindica i postula i sobre el qual hi ha un gran dèficit en el nostre sistema universitari. Aquesta dualitat inter- i intradisciplinària podria donar lloc a models mixtos d'observació, capaços de combinar l'amplitud de mirada amb l'especificitat tècnica que aporta el coneixement disciplinar compartit.

Pel que fa als instruments utilitzats, es detecta la conveniència de revisar-ne l'extensió, claredat i operativitat per tal d'adequar-los a contextos diversos i garantir-ne una aplicació eficient. De fet, la confecció de la rúbrica d'observació és una fase primordial i substancial de l'experimentació i del procés. Identificar els ítems d'observació exigeix una reflexió profunda sobre allò que és important, no només sobre allò que és observable. Igualment, s'apunta la necessitat de sistematitzar els processos de seguiment posterior a l'observació i de considerar progressivament la incorporació de la veu dels estudiants com a part integrant del sistema d'avaluació docent.

En síntesi, aquesta experiència avala el *peer review* com una eina metodològica vàlida dins els marcs de desenvolupament acadèmic docent i obre camins per a la seva institucionalització progressiva dins les universitats. La seva consolidació com a pràctica sistemàtica hauria de formar part de les polítiques de qualitat docent, articulada amb altres estratègies de formació i avaluació docent, i orientada a l'enfortiment del compromís professional, la millora dels processos d'ensenyament i aprenentatge i, en darrera instància, la garantia de la qualitat educativa en l'educació superior.

BIBLIOGRAFIA

- Andrade, H. G. (2000). Using rubrics to promote thinking and learning. *Educational Leadership*, 57(5), 13-18.
- Bell, M. i Cooper, P. (2013). Peer observation of teaching in university departments: A framework for implementation. *International Journal for Academic Development*, 18(1), 60-73.
- Boyer, E. (1990). *Scholarship Reconsidered: Priorities for the Professoriate*. Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Brew, A. (2003). Teaching and research: New relationships and their implications for inquiry-based teaching and learning in higher education. *Higher Education Research & Development*, 22(1), 3-16.
- Career Framework for University Teaching (2025). A tool to support the reward and recognition of the teaching achievements of university academics. Dins: *Advancing Teaching. Global initiative to improve the reward of university teaching in academic careers* (2025). <https://www.advancingteaching.com/framework>
- Clark, I. (2012). Formative Assessment: Assessment Is for Self-regulated Learning. *Educational Psychology Review*, 24, 205-249. <https://doi.org/10.1007/s10648-011-9191-6>
- Docentia (2021). *Programa de Apoyo para la evaluación de la calidad de la actividad docente del profesorado universitario*. ANECA.
- Docentia (2025). Programa de Apoyo para la evaluación de la calidad de la actividad docente del profesorado universitario. ANECA. <https://www.aneca.es/docentia>
- Estep, C. M. i Roberts, T. G. (2015). Teacher Immediacy and Professor/Student Rapport as Predictors of Motivation and Engagement. *NACTA Journal*, 59, 155-163.
- Fernández-Cruz, F. J. i Fernández-Díaz, M. J. (2016). Teacher development through peer observation and feedback: A case study. *Journal of Education for Teaching*, 42(5), 543-555.
- Fernández, A. i Paricio, J. (2019). Entornos de aprendizaje como espacios para la acción, interacción, autorregulación y elaboración personal del conocimiento. Dins: J. Paricio, A. Fernández i I. Fernández (coord.), *Cartografía de la buena docencia universitaria. Un marco para el desarrollo del profesorado basado en la investigación* (p. 197-216). Narcea.

- Fernández, I., Ruiz de Gauna, P. i Cabo, A. (2019). El punto de partida: una forma acadèmica de entender la docència. Dins: J. Paricio, A. Fernández i I. Fernández (coord.), *Cartografía de la buena docència universitaria. Un marco para el desarrollo del profesorado basado en la investigación* (p. 217-257). Narcea.
- Fernández-March, A. (2020). Entornos de aprendizaje para el desarrollo profesional docente. *REDU, Revista de docencia universitaria*, 18(19), 169-191. <https://doi.org/10.4995/redu.2020.13145>
- García-Olalla, A. M. (2024). *La práctica del peer review - revisión por pares en el marco del enfoque académico de la docencia (SOTL)* (inèdit).
- García-Olalla, A. M., Villa, A., Aláez, M. i Romero-Yesá, S. (2022). Aplicación y resultados de un sistema para evaluar la calidad de la docencia universitaria en una década de experimentación. *Revista de Investigación Educativa*, 40(1), 51-68. <https://doi.org/10.6018/rie.401221>
- Gosling, D. (2002). *Models of peer observation of teaching*. Learning and Teaching Support Network Generic Centre. <https://www.heacademy.ac.uk>
- Hammersley-Fletcher, L. i Orsmond, P. (2004). Evaluating our peers: Is peer observation a meaningful process? *Studies in Higher Education*, 29(4), 489-503.
- Huber, M. T. i Hutchings, P. (2005). *The advancement of learning: Building the teaching commons*. Jossey-Bass.
- Hutchings, P. (1996). Building a New Culture of Teaching & Learning. *About Campus*, 1(5), 4-8. <https://doi.org/10.1002/abc.6190010502>
- Hutchings, P. i Shulman, L. S. (1999). The scholarship of teaching: New elaborations, new developments. *Change*, 31(5), 10-15.
- Jones, M. i Gallen, A. M. (2016). Peer observation, feedback, and reflection for development of practice in synchronous online teaching. *Innovations in Education and Teaching International*, 53(6), 616-626.
- Kell, C. (2009). Peer review of learning and teaching: Cardiff university's approach to peerassisted scholarly reflective practice. Dins: D. Gosling i K. M. O'Connor (ed.), *Beyond the peer observation of teaching* (p. 37-46). SEDA.
- Lomas, L. i Nicholls, G. (2005). Enhancing teaching quality through peer review of teaching. *Quality in Higher Education*, 11(2), 137-149.
- Otero-Saborido, F. M., Domínguez-Montes, J. A., Cenizo-Benjumea, J. M. i González-Calvo, G. (2024). Peer Observation of Teaching in Higher Education: Systematic Review of Observation Tools. *Educational Pro-*

- cess: *International Journal*, 13(1), 84-101. <https://doi.org/10.22521/edupij.2024.131.6>
- Paricio, J. (2018). Marco de desarrollo profesional del profesorado universitario. Planteamiento general y dimensiones. *REDU*. https://red-u.org/wp-content/uploads/2018/06/MarcoREDU_Doc1_Planteam-Gral_1.pdf#page=3.28
- Paricio, J. (2019a). Un currículo explícito, definido y coherente. Construir a partir de los resultados de aprendizaje esperados. Dins: J. Paricio, A. Fernández i I. Fernández (coord.), *Cartografía de la buena docència universitaria. Un marco para el desarrollo del profesorado basado en la investigación* (p. 27-41). Narcea.
- Paricio, J., Fernández, A. i Fernández, I. (coord.) (2019b). Marco de desarrollo académico docente. Un mapa de la buena docencia universitaria basado en la investigación. *REDU*. https://red-u.org/archivos/Marco_RED-2019.pdf
- Paricio, J., Fernández, A. i Fernández, I. (coord.) (2019c). *Cartografía de la buena docència universitaria. Un marco para el desarrollo del profesorado basado en la investigación*. Narcea.
- Ruiz, H. (2020). *¿Cómo aprendemos? Una aproximación científica al aprendizaje y la enseñanza*. Graó.
- Sachs, J. i Parsell, M. (2014). Introduction: The Place of Peer Review in Learning and Teaching. Dins: J. Sachs i M. Parsell (ed.), *Peer Review of Learning and Teaching in Higher Education* (p. 24-42). Springer
- Shulman, L. S. (1993). Forum: Teaching as community property. Putting an end to pedagogical solitude. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 25(6), 6-7. <https://doi.org/10.1080/00091383.1993.9938465>
- Zabalza, M. A. (2022). *Coreografías didácticas en educación superior. Una metáfora del mundo de la danza*. Narcea.

NORMES PER ALS COL-LABORADORS

<https://bit.ly/3DKFESh>

EXTENSIÓ

Les propostes del Quadern no poden excedir **l'extensió de 50 pàgines (en Word)**, uns 105.000 caràcters, espais, referències, quadres, gràfiques i notes incloses.

PRESENTACIÓ D'ORIGINALS

Els textos han d'incloure, en format electrònic, un **resum** d'unes deu línies i tres paraules clau, no incloses en el títol. Igualment, han de contenir el **títol**, un **abstract** i tres **keywords** en anglès.

Per a les **formes de citar i referències bibliogràfiques**, cal remetre's a les utilitzades en aquest *Quadern*.

AVALUACIÓ

L'acceptació d'originals es regeix pel **sistema d'avaluació externa per experts**.

Els originals són llegits, en primer lloc, pel **Consell de Redacció**, que valora l'adequació del text a les línies i objectius dels *Quaderns* i si compleix els requisits formals i els mínims de contingut científic exigits.

Els originals són sotmesos, en segon lloc, a **l'avaluació de dos experts**, especialistes en la temàtica de la qual tracta l'original i l'àmbit disciplinari corresponent. Els autors reben els comentaris i suggeriments dels avaluadors i la valoració final amb les esmenes i canvis que cal fer, si és el cas, abans de ser acceptat per a la seva publicació.

Si els canvis exigits són significatius o afecten bona part del text, el nou original és sotmès a l'avaluació de dos experts externs i d'un membre del Consell de Redacció. El procés es duu a terme com a «doble cec».

REVISORS

<https://bit.ly/3oF4izw>

L'Institut de Desenvolupament Professional (IDP/ICE) de la Universitat de Barcelona inicià fa uns anys la publicació dels **QUADERNS DE DOCÈNCIA UNIVERSITÀRIA** amb l'objectiu de posar a l'abast del professorat universitari documents i materials de treball referits a temes relacionats amb la docència superior que facilitessin la seva formació, l'intercanvi d'experiències i la difusió de «bones pràctiques» docents. Amb aquests *Quaderns* pretenem estar atents als temes nous i emergents en l'actual conjuntura universitària, per tal de donar a conèixer i difondre iniciatives innovadores en el camp de la docència universitària, que responguin a les línies següents:

- Propostes de marcs de referència rigorosos i generals que ajudin a clarificar conceptes clau.
- Estratègies docents i bones pràctiques de planificació, metodologia i avaluació de l'ensenyament-aprenentatge, desenvolupades en contextos acadèmics específics i diversos.
- Tècniques i tàctiques, amb un marcat caràcter didàctic, presentades en materials i propostes concretes de treball i reflexió sobre la pràctica d'equips docents disciplinaris o interdisciplinaris.